

№ 43 (200) 23 кастрычніка 2000 г.

НАША НІВА

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у панядзелкі

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЭТА

Дзякуем усім чытачам, што павіншавалі "Нашу Ніву" з выхадам 200-га нумару адноўленай газэты. Мы з Вамі, а Вы — з намі. Хай нас усіх будзе болей! Дзевяць гадоў спатрэбілася, каб пакласці дзьвесьце камянёй. На пачатку стагодзьдзяя нашаніўцы ўпраўляліся барджэй, і 200-ты нумар выйшаў у 1911 годзе. А наш 200-ты — у 2000-м.

Рэдакцыя "НН"

мова—2000

Пяцёрка па расейскай

Юры Сьвірко, карэспандэнт латвійскай газеты "Дыена" і Рады Свабода, браў 15 кастрычніка інтэрвю ў А.Лукашэнкі на выбарчым участку па-расейску. Чаму не па-беларуску? — запыталася "НН".

носіць съмецьце з хаты", гэта значыць, з нашае рэспублікі.

На рэшце, агентства Ройтар ды карпарацыя Бі-Бі-Сі, дзе я працаваў пасыль і якія мелі расейскай служжбы, таксама хацелі атрымліваць цыфаты з Лукашэнкі па-расейску. На жаль, беларускіх службай гэтых брытанскіх мэдіяў пакуль не прадбачыцца. Цягам апошніх трох год, што я быў у штаце сусветнае службы Бі-Бі-Сі ды перадаваў матэрыялы па-ангельску, па-расейску і па-украінску, мне абязналі стварыць беларускую службу. Апошні разгляд гэтага пытання абдыўся ў чэрвені 2000 году, і вынік быў несупішальны — беларускае службы Бі-Бі-Сі ня будзе. Эта мне зноў у кастрычніку пацвердзіў лёнданскі Форын Офіс.

Нават маё першае кахраньне ў журнالістыцы, якому я верны са студзеня 1992 году й дасюль — расейская газета "Diena" — да гэтага году мела яшчэ й расейскамоўную вэрсію "Diena", і я прызываю пісаць туды па-расейску. Навошта задаваць пытаныне па-беларуску, калі хай сабе й беларускамоўны адказ трэ будзе перакладаць на расейскую?

На-другое, неяк так сталася, што я працаваў амаль заўсёды на расейскамоўных мэдіяў, пачынаючы з агенцтва БелаПАН 1992 году (якое тады выпускала матэрыялы галоўным чынам па-расейску) і газэты "Знамя юности" ў 1992-1993 гадох, дзе я быў парламэнтскім карэспандэнтам. Тады ж мы пазнаёмліся ў Вярхоўным Савеце з дэпутатам Лукашэнкам, з якім разам пілі каву ў "вярхоўным буфэце" ды размаўлялі, вядома ж, па-расейску. Потым я перайшоў на РТР ("Весті" ды Рады Рэспублікі), для якіх таксама браў у Лукашэнкі расейскамоўны інтэрвю. Я, дарэчы, першы выпусцы ў Лукашэнку на вялікі экран, калі зрабіў зь ім інтэрвю для "Вестей" пасыль ягонае знакамітася антыкарупцыйнае справа задачы ў ВС. Тагачасная карэспандэнтка праграмы "Время" Людміла Вілога яшчэ зрабіла мне заўгаду: "Навошта ты гэтага ідёёта паказваеш? Нельга вы-

ніцтва ставіцца да беларускай мовы як да апазыцыйнай. Я ня ведаў, што з участка Лукашэнкі будзе жывы эфір БТ, але цяпер нават рады, што задаў па-расейску пытаныне пра памы, якія выліваў гэты "першы нацыянальны тэлеканал" на апазыцыю ў пярэдадзені галасавання. Рады, бо адурманены электарат, пачуўшы пытаныне па-беларуску, падумаў бы: "А, опять националіст к микрофону пробрался". А так можа ўздумацца над майм дыялогам з Лукашэнкі:

(Лукашэнка:) Вы ведаеце, трэба было бы паглядзець, дзе Вы гэтыя памы бачылі...

Працяг на старонцы 11.

ФАЛЬСЫФІКАЦЫЯ ВЫБАРАЎ

Гельсынскі камітэт патрабуе ад Прокуратуры ануляваць вынікі выбараў з прычыны масавых падтасовак

ЧАЧАК—БЯЛГРАД

Жыхары гораду Чачак выпраўліся ў Бялград, прыхапіўшы з сабой бульдозэр і трои машыны камянёў

НІНА МАЦЯШ: БОЖА, НАВОШТА?..

УСХОДНЯЯ ПАЛІТЫКА

Шарэцкі перахоплівае палітычную ініцыятыву

Сямён Шарэцкі заклікаў да стварэння Часовага Ураду Нацыянальнага Даверу.

Галасаваныне 15 кастрычніка паказала, — заявіў С.Шарэцкі, — што дыктатарскі рэжым ужо ня мае падтрымкі народу. Гэта і дае падставу Вярхоўному Савету распацаваць фармаванье "Часовага Ураду Нацыянальнага Даверу, які б замяніў збанкрутованую групу асобаў, якая незаконна ўтрымлівае ўладу і пракацуе на ліквідацію незалежнасці Беларусі, і разам з Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусі арганізаў бы сапраўды свабодны дэмакратычны выборы як парламенту, так і прэзыдэнта Рэспублікі Беларусі".

Заява Старшыні Вярхоўнага Савету разам зь ініцыятывамі для ўладаў вынікам выбараў 15 кастрычніка прымусіла заварушыцца Москву. А.Лукашэнка адправіўся з візитам да У.Пуціна. Пэрспектыва нестабільнасці ў Беларусі кампрамэтую расейска-німецка-французскую ідэю пабудовы газаправоду з Сібіры ў Еўропу праз Беларусь і Польшчу ў ахвад Украіны, што знайшла адлюстраваньне ў кастрычніцкіх дамоўленасцях паміж "Рургазам" і "Газпромам".

Моц заявы С.Шарэцкага ў тым, што яна ставіць іншых гульцоў на беларускай палітычнай арэне перад фактам выяўленення волі незалежніцкіх сіл. Сіла яе і ў легітымнасці Вярхоўнага Савету. Адна гэткая заява С.Шарэцкага мае больш вагі ў вачах сівецтва, чым сотні адозваў проста апазыцыйных палітыкіў ці целых партыйных кааліціяў, больш папулярных на баськетбольных чэмпіянаў, чым Старшыня Вярхоўнага Савету. Фармаваные Часовага Ураду — пазытыўныя крок, які наадварот падтрымлівае ўнітарную ідэю Беларусі.

Працяг на старонцы 3.

рускай палітычнай арэне перад фактам выяўленення волі незалежніцкіх сіл. Сіла яе і ў легітымнасці Вярхоўнага Савету. Адна гэткая заява С.Шарэцкага мае больш вагі ў вачах сівецтва, чым сотні адозваў проста апазыцыйных палітыкіў ці целых партыйных кааліціяў, больш папулярных на баськетбольных чэмпіянаў, чым Старшыня Вярхоўнага Савету. Фармаваные Часовага Ураду — пазытыўныя крок, які наадварот падтрымлівае ўнітарную ідэю Беларусі.

Беларуская Ўкраіна

Рэдакцыя "Нашай Нівы" выпраўлялася ў вандроўку на Століччу. На юнёва-усходнюю Століччу ў 1939 годзе аддалі Украіне. 15 тысячаў беларусаў, якія там жывуць, дасёднія не зракліся беларускай сыведамасці.

Падарожжа за бульбяную мяжу — на старонцы 6.

Ушанаваць дзядоў

У Курапацкім лесе ўжо стаяць пяць крыжоў

Пазаўчора ў Курапатах адбыўся першы суботнік па ўпрадкаваныні могільніка. Людзі ачысьцілі тэрыторыю мэмарыялу ад смецця, прыбрали засымечаны й зарослыя хмызыняком магілы. Было выкарана больш за дваццаць ямін для памятных крыжоў, пяць з якіх заўчора ўжо былі ўсталяваны. Каардынавана працу для стварэння курапацкага мэмарыялу Мая Кляшторная, дачка расстралялага тутака паста Тодара Кляшторнага.

На першы суботнік прыйшло нягэтаць і шмат людзей: сем чалавек ад Акадэміі Навук, восем — ад моладзі, прыходзілі людзі з дзецьмі і нават старыя — кожны хацеў прычыніцца да ўшанавання палеглых на Курапатах нявінных ахвяр таталітарнага рэжыму. Прыйходзілі сябры менскага Каталіцкага Грамады й прадстаўнікі Звязу Паліякаў. Талакою паставілі пяць крыжоў, на гэтым тыдні будзе пастаўлена яшчэ некалькі. Да Дзя-

Віктар Мухін

Спатканье гісторыкаў

20—21 кастрычніка ў Беластоку адбылася канфэрэнцыя "Змаганье за беларускую дзяржаўнасць у ХХ ст.", наладжаная Беларускім Гісторычным Таварыствам (прэз. др. Латышонак). Тэмы дакладаў ахаплялі ХХ ст. і закраналі такія аспекты беларускай гісторыі, як ідэя "краёвасці" на пачатку стагодзіня, лёсі БНР і БССР, праблемы беларусізацыі, разгром нацыянальнага руху, беларускі нацыянальны рух у Заходній Беларусі, нацыянальнае жыццё падчас наемецкай акупацыі (1941—1944), таталітарная систэма, Беларусь на сучасным этапе і інш. Гісторыкі дзяліліся напрацоўкамі, паведамлялі раней невядомыя факты. Ігар Кузынякоў агучыў лічбу рэпрэсаваных у Беларусі ў часе сталінскіх рэпрэсій: 950 тыс. Выказвалася і занепакоенасць сенчынштадскім днём Беларусі, паступовай стратай незалежнасці. Афарызм Сыціпана Бандэры "Шануйце, хлопцы, лес, ён вам яшчэ спатрэбіцца" прагучыў на навуковай канферэнцыі зусім ня съмешна.

Сытуацыя з нацыянальнай самасвядомасцю беларусаў застаецца цымнай. Адзін з выступаўцаў на поўным сур'ёзе прывёў звесткі дасыледаваньняў, згодна з якімі толькі 48% аптытаных жыхароў Беларусі лічыць беларусаў за самастойную нацыю, а 42% — уважаюць беларускі народ за складнік трохадзінага расейскага народу.

А.Г.

НАША НІВА Газета для душы

Падпіскаю на 25% таньней!

"Наша Ніва" — гэта 12 старонак інфармацыі і камэнтароў пра падзеі ў Беларусі і сівеце штотыдніка, беларускі погляд на ўсё, паўнакроўная беларуская культура, не зьнявечаная саветчынай, жывы голос незалежнага беларускага грамадзтва. Дык падпісваецца, калі ласка! Падпісны індэкс 63125. Падпіску на "НН" прымаюць на любым пошце, у любым шапіку "Белсаюздруку".

Падпіска на месяц каштует:
для менчукоту на шапік ці краму "Белсаюздруку" — 520 рублёў,

звычайнай на пошце ці ў "Белсаюздруку" — 672 рублі.

Менчукі! Падпіска на шапік вельмі зручная: абыходзіцца таньней, чым купляць штотыднік, а забраць можна хоць у панядзелак, хоць калі хочаш, нават праз ме-

сяц. Прымаюць яе амаль ва ўсіх шапіках. А каштую яна на цэлых 25% таньней!

Падпіши добрых людзей!

Дзякуючы нашаніўскай акцыі салідарнасці "Падпіши сябру" 57 наших чытачоў, што на мелі сродкай, каб падпісацца на газету, атрымалі падпіску на "НН". Ды ў рэдакцыі і яшчэ засталіся грошы на падпіску.

Падчас акцыі салідарнасці выявілася, што многія установы хацелі б выпісаць для сваіх бібліятэк "Нашу Ніву", але таксама на маюць за што. Дык давайце дапаможам ім. Дасылайце нам адрады бібліятэк, школаў, універсытэтаў, больниц, турмаў, дзе ў "Нашай Ніве" маюць патрэбу. А ўсе, хоцеў бы дапамагчы нашым небагатым установам падпіску, паведамце пра сябе рэдакцы.

Наш тэлефон (017) 213-32-32,
электронны адрес: niva@user.unibel.by.

Пакажам сабе ды іншым, што незалежнае беларускае грамадзтва сапраўды існуе!

У СОЙМЕ БНФ

21 кастрычніка адбыўся чарговы Сойм БНФ "Алідржаныне" й партыя БНФ, на якім былі становічы ацэненія вынікі байкоту выбараў і дзейнасці актыўстваў у рэгіёнах. Цепчыліся сябры Сойму і зладжанай працай Каардынацыйнай Рады Дэмакратычных Сілаў. 4 лістапада пройдзе Соймавая канфэрэнцыя, дзе будуць акрэсленыя прымалельныя для БНФ крытэрыі адбору кандыдатаў у прэзыдэнты ад аўтаднай апазиціі.

ЧЫГІРЫХУ ЗАСУДЗІЛІ

У мінулую пятніцу да 2 гадоў паздаўлення волі з адтэрміноўкай на год была асуджаная жонка экс-прем'ера Юлія Чыгір за то, што, абараняючы сябе, нанесла траўму маёру міліціі. Асуджаная заявила, што абсвардзіць прысуд у выпішшай судовай інстанцыі, і абвінаваціла судзьдзялі ў змове з міліцыйцамі.

КОЗАК ПРЫЛЯЦЕЙ

Новы пасол ЗША ў Беларусі Майкл Козак 20 кастрычніка прылягцеў у Менск, алразу зрабіўшы заяву дыл прэзы, у якой падкрэсліў сваю наважанасць супрацоўнічаніем з дэмакратычнымі сіламі краіны. Апошніе Козакава месца працы — місія ЗША пры пасольстве Швайцарыі на Кубе.

ЛЯБЕДЗЬКА СУПРАЦЬ ЛУКАШЕНКІ

Старшыня АГП Анатоль Лябедзька звярнуўся ў суд Фрунзенскага раёну Менску з пазовам на Аляксандра Лукашэнку. Падстава — паказаны па БТ фрагмент выступу Лукашэнкі на выбарным участку, дзе лідер ліберал-абвінавачаўся ў адпрацоўцы нібыта атрыманых ад Захаду 1500 даляраў. А.Лябедзька хоча ад А.Лукашэнкі доказаў.

КААЛІЦЫЯ 12 ЛІСТАПАДА

Моладэвія арганізацыі аўтадніліся ў кааліцыю дзеля правядзення сумеснай палітычнай кампаніі "Переменаў". Першая з сорыя акцыяў Кааліцыі мае прысады ў Менску 12 лістапада ў цэнтры гораду, са спэцэффектамі й моцным гукам. У Кааліцыі ўваішлі Малады Фронт, Маладая Грамада, Беларускае аўтаднінне маладых палітыкаў, Задзіно-

чаныне Беларускіх студэнтаў, Моладзевы хрысьціянска-сацыяльны саюз ды іншыя арганізацыі. Стратэгічнай мэтай Кааліцыі — выклікаць у моладзі жаданыне да ўдзелу ў прэзыдэнцкіх выбараў 2001 году. Кааліцыя не выступае за найкага адзінага кандыдата, яе галоўная задача — актыўізація моладзі.

Б.Т.

БАЙКОТ НЯ БАЙКА

У Баранавічах выбары не адбыліся. У Заходнім акрузе, паводле афіцыйных звестак, прагласаваў 41% выбарычыкаў, ва ўсходнім — 46,7%. Аднак гэта ія сведчыла пра сумленнасць "камісарав": малярства было не злічыць. На адным з участкаў пад 8-ю вечара ў скрыні, пад кантролем "назіральніц" з мясцовай вэртыкалі, былі закінутыя бюлетні, якія дазвалялі б рапартаваць пра выбары анчылягі. Але падчас падліку галасоў выявілася, што 5 галасоў ўсё адно не стае!

Руслан Равякі, Баранавічы

ДА УРНАЎ — СІЛКОМ

У Горадні выбары вымучылі: да урнаў прыйшло 53% выбараў. Прадстаўнікі як БНФ і БГК за рэальнаямі лічбамі ўважаюць 40—45%. Рэшту галасоў вывідалі пра дапаможе міліцыі, якая ездзіла па кватэрах з пагрозамі, ці пры ўціску начальніцтва: аптытаныне студэнтаў засвядчыла, што 80% з іх загналі на ўчасткі проці волі. Усяго на зіральникі склалі 150 пратаколаў на парушэнні ў часе выбараў.

Андрэй Мялешка, Горадня

ГРАМАДА АСУДЖАЕ ФАЛЬСЫФІКАЦІІ

18 кастрычніка Выканаўчое Бюро ВСДП-НГ прыняло разалюцию, у якой ухваліла досьвед, атрыманы тымі сябрамі партыі, што ўдзельнічалі ў "палатачных" выбараў. Самі ж выбары партыя характарызуе як "сфальшаваныя на самым высокім узроўні".

Б.Т.

МУЗЭЙ ТЭРАТАЛАЕГІ

У Горадні адкрыўся першы ў Беларусі музей тэраталяеў, у калекцыі якога — блізу 50 узоруў прыроджаных ды набытых чалавечых анатаміяў. Чалавек-бульдог, сіямская білзынкі-краніяпаг, дзіцё з двумя тварамі, на задуму стваральнікай, зьяўляючыся ілюстрацыяй шкодніці алькаголю, наркотыкаў ды таксычных рэчываў.

30 000 МАБІЛАЎ

Толькі 0,3% беларусаў маюць сотовыя тэлефоны. На 93 звычайнія тэлефоніяныя апараты прыпадае 1 "составік". Заразу Беларусі налічваецца 2 мільёны 793 тысячы стацыянарных тэлефонных нумароў. Паводле колкасці тэлефонаў на 100 жыхароў краіна наперадзе Літвы, Украіны і Рәсей.

Паводле БелАПАН

ПРАФСАЮЗНАЯ АКЦЫЯ ПРАТЭСТУ

У лістападзе адбудзеца акцыя пратэсту прафсаюзаў, якая пройдзе пад сацыяльнымі лёзунгамі. Гэту ініцыятыву падтрымалі ўдзельнікі рабочай нарады Каардынацыйнай Рады Дэмакратычных Сілаў, што

прайшла ў Менску. Спачатку плянавацца правядзенне акцыі ў сталіцы, затым у 22 гарадох, дзе насельніцтва перавышае 50 000 чалавек, пасля чаго — ва ўсіх раённых цэнтрах Беларусі.

У ВАРШАВЕ ДЫ ПРАЗЕ

15 кастрычніка ў Варшаве Задзіночыне Беларускіх студэнтаў, Моладзевы хрысьціянска-сацыяльны саюз ды іншыя арганізацыі. Стратэгічнай мэтай Кааліцыі — выклікаць у моладзі жаданыне да ўдзелу ў прэзыдэнцкіх выбараў 2001 году. Кааліцыя не выступае за найкага адзінага кандыдата, яе галоўная задача — актыўізація моладзі.

Паводле БАРИЦ

ДАЛАМОГА

"СТАРЭЙШАМУ БРАТУ"

У СШ №5 Крычава вядзенца ледзь не прымусовы збор грашовых ахвяраваніяў у фонды падлодкі "Курск". Дырэктар загадвае вучням здаваць грошы на патрэбы расейскага ВМФ. З гэткім жа посыпахам беларускія дзеці маглі б прафінансаваць адсутнасць газу ў Пярмі ці купіць аўтаматы салдатам у Таджыкістане. Вось толькі хто падумае пра нас?

Андрэй Кузьмін, Крычав

СЫМЕРЦЬ АД "КАЙФУ"

9-гадовы хлопчык з вёскі Ізабеліна Астрэвецкага раёну памёр ад таго, што задыхнуўся, калі насынуў сабе на галаву поліэтыленавы пакет з бэнзынам. Бацькі знайшли яго паблізу дому, але было ўжо запознана. У душах людзей страх — няўжо наркаманія ды таксыкаманія з гарадоў пераираюцца ў вёскі?

Мар'ян Вянгроўскі, Астрэвец

МАГІЛЕЎСКАЯ ЮДАІКА

У Магілеве прайшлі чытаныні, прысьвяченыя памяці Сямёна Дубнова, аўтара першай грунтойнай гісторыі габрэйскага народу. Навуковец нарадзіўся ў часе стылістыванія 140 год таму, а скончыў свой жыццёў шляху Рыскім гета.

Сымон Глазігтэн, Магілев

ТЭЛЕВІЗАР

10+10+10+10=50,1%

Тры ночы пасыля выбараў Лукашэнка не паказваў носу на БТ. Заміж 70 абіцаных ім адсоткай выбарцаў на ўчасткі па гарадзкіх акругах прыйшлі толькі 34—48%.

Дый тых згняла вэртыкаль. Назіральнікі БГК, якіх было каля 15000, гэтым разам прасачылі выбараў ад іх нараджонты да бясплацнае смерці.

ЦВК сфармаваная з парушэннем Канстытуцыі 1996 г. і некалькіх Законаў. Выбарчы Кодэкс быў прыняты запозна, і грамадзкасць не пасыпела вывучыць яго разам з супраценасцюмі й ляжунамі, якіх там дзясяткі. Дату выбараў Лукашэнка прызначыў не за чатыры месяцы, а за трох да іх пачатку. Рэжым даведу ня быў захаваны, бо газэты І БТ поўніліся самымі дзікімі паклёнамі на апанэнтаў улады. На трох хвалебных ўзгадваньні Лукашэнкі прыходзіліся адно паклённіцкое пра апанэнтаў.

Выбарчы кодэкс устанавіў для кандыдатаў дыскрымінацыйныя нормы: напрыклад, дастаткова 76 чальцоў працоўнага калектыву, каб вылуць кандыдата, прычым гэтыя чальцы калектыву могуць нават ня быць выбарцамі дадзенай акругі! У той жа час людзі, якія вылучаліся шляхам збору подпісаў, мусілі сабраць тысячу подпісаў, якія выбарчы камісіі разглядлі зь люплюй

адпрачвалі. У выніку многім адмовілі ў регістрацыі не на падставе несапраўднасці подпісаў, а з-за того, што нехта ў даце выбараў пісаў няпоўную лічбу году, ці з-за выпраўленняў. Індыцытўныя групы цвердзяць, што часта выпраўленыі рабіліся сябрамі выбарчых камісіяў. Но наш дэмакратычны ВК дае права прызнаць подпіс несапраўдным паводле аж 9 фармальных пунктаў.

Акруговыя ды ўчастковыя камісіі былі сфармаваны з прадстаўнікоў "працоўных калектываў", "вэртыкали" ды грамадзкіх арганізацій кшталту БПСМ. Народная Грамада выставіла 25 кандыдатаў у камісіі, ніводнага з якіх не ўключылі ў іх склад. У Пінску дэмакратычнага прадстаўніка-юристы адпрачвалі, затое ўзялі ў камісію прыбіральшчыцу-пэнсіянэрку. Усімі камісіямі кіравалі людзі з вэртыкали ці блізкія да вэртыкали. Паводле сведчаньняў назіральнікі, працаўнікі не камісіі, а райвыканкамы. У кожнай акрузе былі створаныя "штабы", якія мусілі забясьпечыць удзел у выбарах і абрэнне патронаў кандыдата. Кіраваліся штабы Галоўным Штабам, створаным пад кіраўніцтвам Мясіньковіча ў адміністрацыі прэзыдэнта.

Аднак народ не такі дурны і палахлы, як прывыклі думачы мы і як

прывыклі думачы яны. Нягледзячы на моцны пресніг, пагрозы адбараць

працу, заробак, жыльё, людзі не прыйшли на выбараў. Байкот выбараў адбыўся менавіта з ідэйных прычин. Людзі стамліся ад хлусні, абкрадання ў гвалту.

Як жа была зробленая лічба 60%? Простымі мэтадамі: масавым укіданнем пустых і "правільных" блізетніяў, выпраўленнем сіліцай выбараў, калі людзей выкірасцівалі адтуль сотнямі, або, наадварот, прыпісаннем мёртвых душаў, якія нібыта прагаласавалі. Прычым рабілася ўсё ў спесці і хамскім мэтадамі. У многіх афіцыйных пратаколах камісіі, якія атрымаў БГК, лічбы не сыходзіцца ўголу!

Беларускі Гельсынскі Камітэт падаў афіцыйныя заявы ў акуржныя камісіі, мясцовыя прокуратуры, ЦВК аб непрызнанні выбараў у 3 акругах. Потым падамо скаргі яшчэ на 7. У "чорным сілісе" апінулася Салігорская №91, Маладечанская №86, Маріліўская №70-72, Бабруйская №64, Менская №109, 98. Па Менску мы праводзілі гэзв кантрольнае наірананне. Былі этапенныя ўчасткі ўва ўсіх акругах. І на ўсіх гэтих участках выбараў праўліліся. Нават на тым участку 105-й акругі, на які шчыльнымі радамі прывялі галасаваць 400 курсантаў школы міліцыі.

**Святлана Курс,
Беларускі Гельсынскі Камітэт**

насьці большасць насельніцтва не рашыцца падтрымаць апазыцыю ў 2001 г. Тому беларускай апазыцыі нагавалі патрэбна публічна заявіць рэалістычную, прадуманую і ўзважаную ўсходнюю палітыку, — без капітулянцтва і падлізіцтва перад Расеяй, але і бяз звязя. Расея мусіць ведаць, якім будуть адносіны будучых беларускіх уладаў, якія гарантый павагі ейных інтарэсаў. Вызначыўшы будучыню беларуска-расейскіх адносінаў, апазыцыя зробіць сябе прадказальным партнёрам.

Хопіць бэсціць Расею. Пры бескампраміснасці ў абароне нацыянальных інтарэсаў, палітыкі мусіць быць вытрыманы ў словах. Траба павярнуцца да Расеі тварам і нястомна выклікаць на дыялёт. Гэта і будзе сапраўдная пазыцыя сілы. Бяз гэтага змаганье будзе весьціся не за заўтрашні перамены, а за вельмі далёкую перспектыву. Бяз гэтага — усё адно што спадзяўца на цуд замест законаў прыроды.

Не падмацаваныя ясна сфармуяванай і акцэнтаванай ўсходней палітыкай, любы наймацнейшы крок беларускай апазыцыі мае шанцы вырадзіцца ў бездапаможную рытоўку.

Барыс Тумар

Усходняя палітыка

Працяг са старонкі 1.

Але заява С.Шарэцкага вытрымала ў антырасейскім tone. "Толькі расейская шавіністичная колы засцяліся задаволеніем гэткім глумленьнем з дэмакратыі і зьдзекамі з беларускага народу, — заяўляе С.Шарэцкі пра выбараў. — Прычым пры ацэнцы так званых выбараў прадстаўнікі ФСБ, якія захапілі ўладу, і на гэты раз адкрыта аб'ядналіся з самымі цёмнымі камуністычнымі сіламі, да якіх належыць і сам беларускі дыктатар", — піша ён. Ён ўпэўнены, што падзеі кастрычніка "ящчэ раз наглядна паказалі, што без адхілення ад улады прарасейскага, шавіністичнага, па сутнасці акупацыйнага ў адносінах да беларускага народу дыктатарскага рэжыму, які незаконна ўтрымлівае ўладу, нельга правесці ніякіх свабодных дэмакратычных выбараў. Бо дыктатар і яго падпартыя, якія зьдзейснілі за гэтыя гады цэлы шэраг злачынстваў, а таксама расейская шавіністичная колы, якія іх падтрымліваюць, ня пойдуць ні на якія пазытыўныя змены. Для іх

вяртаныне Беларусі на дэмакратычныя шляхі развіцця раўназначна смерці".

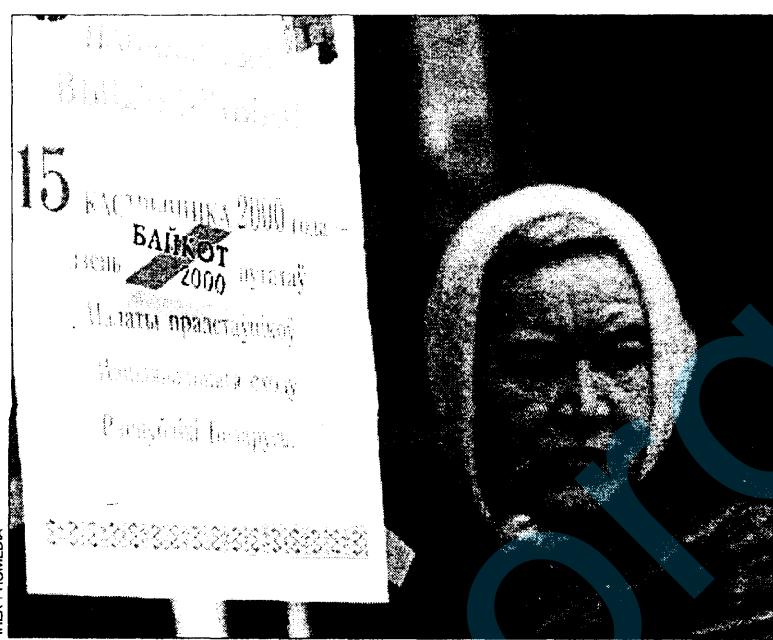
Чаму С.Шарэцкі такі рэзкі? Расея заплющыла вочы на фальсифікацыі 15 кастрычніка, як і на папярэдняй парушэнні правоў чалавека. У замежнай палітыцы яна арыентуецца на сілу і не зважае на мараль. Гэта не падлягае сумненію. Але не падлягае сумненію і той факт, што Масква мае вялікія і нават неабмежаваныя магчымасці ўздзеяньня ў Беларусі.

Лідары беларускіх незалежнікаў, на жаль, нашмат часцей наведваюць Вену і Стокгольм, чым Москву і Смаленск. Хоць расейскі ўплыў у Беларусі нашмат мацнейшы, чым у Сэрбіі, а зацікаўленасць Москвы ў Беларусі — большая. Расейскія мэдіа — асноўная крыніца інфармацый для значнай долі насельніцтва краіны. Расейскі рынак — крыніца даходаў для большасці. Людзі ў Беларусі хочаць быць пэўныя, што палітычныя перамены, якія працануе апазыцыя, не нарабяць шкоды на ўсходнім фронце. Без такога пэў-

хто прайгнараваў рашэнні Кангрэсу дэмакратычных сіл на гэудзелепе апазыцыйных дыктатарскому рэжыму структур у прападоўчых і мэрапрэымствах, скіраваных на яго легітымізацыю, і ўзімі узладу у тых званых парламентах.

Нельга не адзначыць і тое, што, аналізуя падыходы і правядзенія такіх званых выбараў 15 кастрычніка, некаторыя журналісты — прадстаўнікі незалежных СМІ — таксама чамусцы працягваюць называць дыктатара і ўзурпатора ўлады ў Беларусі прэзыдэнтам, а Ярмошыну — старшынёй Цэнтральнай бібліятэкі, забыўшы пры гэтым нават узгадаць, што назаваная асаба пасаджана ў парушэнні Канстытуцыі Рэспублікі Беларусі з дапамогай грубай сілы на месца, якое законна належыць звычайно ў ліку іншых вядомых у распавяды палітычных дзеячоў, бізнесаўцу і журнالісту Віктару Ганчару.

Падзеі, звязаныя з так званымі выбарамі, яшчэ раз наглядна паказалі, што без адхілення ад улады прарасейскага, шавіністичнага, па сутнасці акупацыйнага ў адносінах да беларускага народу дыктатарскага рэжыму, які незаконна ўтрымлівае ўладу, нельга правесці ніякіх свабодных дэмакратычных выбараў у парламент, які б вадодаў хоць нейкім рэальнім заканадаўчымі функцыямі.

Паштовая скрынка апазыцыі

Проста съята

Праз усю мінулу нядзелью ў вёсках і мястэчках Беларусі можна было сустракаць съяточна прыбрачных цётак і дзядзькоў на раварах і ў гальштуках да белай кашулі. Паспаліты народ скарыстаў выбараў ў палату як рэдкую нагоду выйсці на людзі ў небудзённым абліччы. А калі яшчэ надараецца такое ў бысконці чарадзея працоўнага ды пасытовага клопату? Хіба на чыёсці вясельле ці чыосці съмерці ці якія хрысціні. А так хочацца іншы раз якога ўсегаульнага съята. Вось жа выбараў — акурат гэтае самая нагода. Яшчэ з савецкага часу. Ці станеш тут задумляцца над хітраспляценнямі палітычных матыўцаў лукашыстаў і іхніх апанэнтаў, над звязавамі Дзярждэпу ЗША і байкотам-2000? Гэта што ж — байкатаўца сваю рэдкую асабістую нагоду на іншых паглядзець ды сябе паказаць? Глупства якое. Ды крэпка сядзіць у нашым паспалітым народзе перакананне, што ўяўлікай палітыцы ад яго персанальна нічога не залежыць. Усё жыццё ёсць галасаваны ны ды падлікі галасоў на выбараў былі справай чыста бутафорскай, не сапраўднай. Які круці, а прызначаць таго, «каго трэба». Сапраўдным было съята.

Бадай, упершыню апазыцыя паказала сваю рэальную сілу. Яшчэ перад выбарамі, калі правяла акцыю ў 22 гарадох. Але ці ўсё яна зрабіла, што магла і мусіла зрабіць, каб зяяўлены выбарчы фарс не адбыўся ўголу? Да складней, што яна зрабіла дзеля тых съяточных цётак і дзядзькоў пры гальштуку, якім трэба было толькі публічнае съята, зусім не авалязкова, каб з працэдураю галасаваньня? Бясплатныя канцэрты майстроў мастацтва на адкрытай пляцоўцы, спартовыя спаборніцтвы на стадыёнах, клубныя імпрэзы для старэйшых людзей... Зусім не пад шыльдамі байкоту і БНФ, а проста, «непалітычна». Пра тое, што гэта — ад апазыцыі, можна было б зяяўліць па выніках. Калі б апазыцыя съятаўмі байкоту, ці ў гэтым выпадку — прости съятаам, падмініяла съята выбараў, няма сумнені, што вялікае мноства паспалітага народу з радасцю памяняла б руціну выкросціўнаныя нікому не вядомыя і незразумелыя кандыдатаў у палатнікі на проста музыку і проста спорт, і проста съята.

**Сяргей Вайцяхоўскі,
Наваградак**

За выключэннем прымусовых і папярэдніх галасаванійнія сірор студэнцтва, вайскоўства ды ў лякарнях, менавіта нашы съяточныя цёткі ды дзядзькоў на раварах пры гальштуку склалі ту большасць, якую дазволіла ўладам звязаць, што выбараў адбыліся. Удачай байкоту можна лічыць ужо тое, што ініцыятары капітальна папасавалі «усе-

тычных выбараў. Но дыктатар і яго палітыкі, якія зьдзейснілі за гэтыя гады цэлы шэраг злачынстваў, а таксама расейская шавіністичная колы, якія іх падтрымліваюць, на пойдуть на якія пазытывныя змены. Для іх

вяртаныне Беларусі на дэмакратычныя шляхі развіцця. Складзіся на цісьнёйшай аўд'янанье і падрымку дзейнасці ўзімі наўгародскіх съяточных цётак і дзядзькоў наравіцца падрымкі народу. Адначасова хачу заклікаць і тых, хто з неіх прычын быў уцігнуты ў дыктатарскія структуры і сеяньне асэнсаваў сваю памылку, вярнуцца да актыўнай дзейнасці па пераходове грамадзкага жыцця на новых дэмакратычных умовах.

Складзіся і на разуменіе міжнародных арганізацый, парламентаў і краінскіх і зьяўляюцца да іх з просьбай не пакінціць уядзеніе шматпакутныя беларускі народ і дамагамі гамаўбіцца ад прагнілі, акупацыйнага ў адносінах да Беларусі, дыктатарскага рэжыму, які пагарджае ўсталіванимі цывілізацыйнымі сывецкімі нормамі паводзін і прадстаўляе сабой небяспеку для стабільнасці і міру ў рэгіёне.

**17 кастрычніка 2000 году
Сямён Шарэцкі
Старшыня Вярхоўнага
Савету
Рэспублікі Беларусі**

Горад герояў

Пасыль дзівоснае перамогі сэрбскай рэвалюцыі паўсталі пытаньне, хто ж яе зрабіў. Бурмістар Чачаку, места ў цэнтры Сэрбіі, цвердзіць, што менавіта ён сплянаваў штурм былоградзкага парламэнту, хоце апазыцыйны хаурус ДАС яму пярэчыць. Гэтага чалавека ў спартовым касцюме, які з дапамогай бульдозераў ды бэйсбольных бітаў захапіў будынак Скупшчыны, клічуць Велімірам Ілічам. Сёняня пра тых падзеі ўжо пачалі здымач фільмы, балазе кожны крок паўстанцаў падрабязна адлюстраваны на відэастужках.

...Прысядзісты чалавек у спартовым касцюме набліжаецца да ланцулага ўзброеных паліцыянтаў. Руки зьлётку сагнутыя, галава ўціснутая між плеч, быццам ён хоча пратараніць ландыг уніформаў. Але ён use толькі кажа: "Прыбярэце, калі ласка, фургоны з дарогі". Нікай рэакцыі. "Прыбярэце фургоны, — паўтарае чалавек, — а то мы самі прыбярэм".

І яны прыбрали. Сорак мужчынскіх рук саштурхнулі фуры, якімі на загад Мілошавіча перагарадзілі трасу Чачак—Бялград, пад адхон, і караван рушыў далей. Калі 10 000 чалавек з Чачаку на легкавіках, аўтобусах, грузавіках, зь імі вялікі жоўты транспарцёр з бульдозерам на борце. Калі шматкілямтровая калёна з гулдамі прайдзікала церазь вёску, людзі наўзбоч дарогі пляскалі ў ладкі. Урэшце трохмільны ўезд у Бялград.

"Мы людзі з Чачаку! Мы сіла!" — галёкалі яны. З будынку Скупшчыны да іх выйшлі паліцыянты. Тады прысядзісты чалавек стаў у першым шрагу і пракрыгцаў: "Мы ня вернемся назад без перамогі!". Нешта выбухнула, і карцінку зацінгнуў съезжачы газ.

Прысядзісты чалавек на відэа — Велімір Іліч, або Веля. Гэты апазыцыйны палітык чатыры гады таму быў абрани на бурмістра Чачаку. Бясстрашны й мужны чалавек, ён адкрыта заклікаў сваіх сутрамадзянаў да супраціву Мілошавічу, крыйтаваў падчас косаўскае вайны югаслаўскае войска і мусіў хавацца, каб пазыбегнуць зыняволення. 43 дні ён, як сам крыйху патэтычна выказаўся, быў "у лісох".

Чачак, места ў 150 кіляметрах на поўдзень ад Бялграду, пасярод Шумадзіі — сэрба Сэрбіі, быў у 40-х апрышчам чэтнікам. Па вайне Ціта

наважыўся паказацца тут толькі дзвічы. Мілошавіч жа наагул прыяжджаў толькі раз, у 1992-м, і ў ягоную машыну з бальконаў ляцелі яйкі ѹ каменіне. На выбарах пару тыдняў тому домакраты атрымалі тут 67 з 70 месцаў у гарадзкай Скупшчыне. Сёньня кажуць, што гэты горад стаў для Югаславіі тым, чым для ГДР быў Літвін, а для Польшчы — Гданьск, і з маральнага пункту гледжання ён мае права называцца новай сталіцай Сэрбіі.

Тое, што адбылося ў Бялградзе, не было спонтанным народным паўстаннем. Штурм парламэнту, які ўрэшце скончыўся зъменай улады, ня быў выкліканы ёўфарыяй моманту. "Меўся плян, — кажа Іліч, — і яго ведалі ўса ўсіх дэталях толькі пяць чалавек — два паліцыянты з Чачаку, два паліцыянты элінага аддзела ў Бялградзе і я". Яшчэ кала сотні асобаў ведалі пра існаваныя пляну і пра свае ролі ў ім. Для штурму парламэнту была створана група з прафесіоналаў — дэсантнікаў, чальцоў

бусы і цэлую ноч сцераглі яго. "Гэтыя сталічныя вечна ператвараюцца рэвалюцыі ў дыскаткі", — съмлююцца яны цяпер.

Бурмістар рупіліва падрыхтаваў і правёў акцыю. Яшчэ зранку ў чацвертак апазыцыя заняла станцыю рэтрансляцый дэзяржакунага ТВ РТС на гары Аўчар, што ля Чачаку. Такім чынам рогіяналы канал ТВ Чачак змог паказаваць марш дзясяткаў тысячаў людзей на Бялград на больш як 40% сэрбскай тэрыторыі. Пасыль тая самыя людзі занялі тэлебачаны РТС у сталіцы. "Мы падступалі пад яго цягам гадзіны недзе зь дзясятак разоў, пакуль паліцыя ўрэшце пад каменнымі градамі не запыхлася ў будынак, а тады ў справу пайшоў бульдозэр". Дэманстранты прывезлы з сабой з Чачаку 3 грузавікі з камяніямі.

"Пяць дэманстрантаў былі параненыя агністральныя зброяй, пакуль мы разбройлі тады трышацца паліцыянтаў". Іншая група дэманстрантаў уварвалася ў рэдакцыю "Палітыкі" — самай масавай газэты рэжыму, і праз гадзіну ўжо выйшаў спэцвыпуск газэты, у якім тая самая рэдакцыя віталі прыход апазыцыі да ўлады.

У цэнтры Чачаку ўсёды відаць кулакі — сымбал маладёжай арганізацыі "Адпор", намаляваныя на сценах дамоў на вышыні чалавечага росту. Уздельнікаў "Адпору" ў мінульы месяцы затрымлівалі і дашывалі тысячамі. У тым самым друку, што сёньня сівяткую перамогу апазыцыі, яшчэ некалькі дзён таму іх называлі фацыстоўскімі тэрарыстамі. У час, калі скорона была, здаецца ўся Сэрбія, а апазыцыйныя партыі былі расколатыя, толькі "адпораўцы" паказвалі, што супраціўленне магчымае.

"Натуральная, для гэтага патрабавалася крыйху мужнасць", — кажа адпраўвец Жорджа Таловіч, які са сваім чатырмі пярсыёнкамі на левай руці і шматкроць праколатымі вушчамі адразу кідаецца ў вочы ў мястэчку накшталт Чачаку. Ён распавядае, як сярод белага дня заклейваў кулакамі выбарчыя плякаты Мілошавіча, адзін за адным, уцякаючы ад паліцыі завулкамі, каб ня трапіць пад адміністрацыйныя арышты. Ці ён герой, ці не?

Герояў вызначылі складана, але зашмат герояў не бывае. Асабліва такіх сымпатычных, як той жоўты бульдозэр, з якім чачакаўцы прыехалі ў Бялград.

Сергей Рак

Рэвалюцыя ў сэрбскім Шклове

Пажарэвац — невялікае сэрбскае мястэчка, дзе ўсё невялікае — дамкі, крамкі... Па выходных сюды на кірмаш з'яжджаюцца сяляне, найбольш звычайнія вясковыя кабеты ў галёшах, хустках. Цёмныя ценікі навіс над Пажарэўцам, калі Марка Мілошавіч, сын Славадана, трапіў у аварыю і вырашыў, што ня будзе больш спартовым гоншчыкам. А будзе мэрам мястэчка.

Марку Мілошавічу 27 гадоў, ён жанаты і мае сына. Для сім'і Мілошавічу Пажарэвац — самы дарагі горад у сівеце, бо тут пазнаёміліся Маркавы бацькі — Славадан і Міра, адгэтуль яны накіраваліся ў Бялград, дзе ён стаў кіраўніком Сорблія, а яна зрабілася ягонай нязменнай дарадчыцай. Марка не вылучаўся вялікім здольнасцямі, і атрыманыя атэстату заняло ў яго некалькі гадоў. Але дзякуючы бацькам ён атрымаў ўсё — гроши, зброю, спартовыя машыны.

Ягоным першым прадпрыемствам

была сетка крамаў на югаслаўска-вугорскай мяжы, але найбольш ён зарабіў на ўзвеце цыгарэтаў, калі, дзякуючы гандлёвым санкцыям супраць Югаславіі, прыбытак ад тых гешэфтаў сягаў 1000%. Першай

Маркавай інвестыцыі ў Пажарэвацы была дыскатка "Мадонна".

Пасыль было Радыё Мадонна, відэаклуб, фірма, што прадастаўляла паслугі, звязаныя з Інтэрнэтам, фэрма і ўрэшце, ужо пасыль НАТАЎскіх бамбаванняў, парк адпачынку для дзяцей — "Бэмбіленд".

Марка быў чальцом на іншай рады тутамтэйшага банку, так што

праблемаў з фінансаваньнем не было — банк аплочваў ўсе ягоныя

пачынанні. А між тым сама мястэчка праства разваливалася — будынкі

амалі па 20 гадоў не рамантаваліся, адсутнічалі інвестыцыі. Адзінным

інвестыцыямі былі справы Мілошавіча-малодшага. Папаўся Пажарэвац як Марка ў пекла.

Пакуль не было Маркі, у Пажарэўцы было наагул спакойна, можна

сказаць, мёртва — людзі з энтузізмам галасавалі сіларшу за кампартию, пасыль з Сэрбскую Сацыялістычную Партыя свайго земляка Славадана. Шырокую падтрымку

мела й партыя жонкі презыдэнта — Югаслаўская Лявіца (ЮЛ). Нічога

дзёнага — да гэтых партыяў належала амалі усе дырэктары, старшыні й іншыя начальнікі.

Але на ўсім гэта падабалася, людзі

усе больш расчароўваліся ў ілжэвай

рэчайснасці. Пасыль сфальшаванья

ўлады ў 1996 г. вынікаў мясцовых

выбару людзі сталі далучацца да

створанай студэнтамі радыкальнай

арганізацыі "Адпор" ("Супраціў").

Першым сябрам "Адпору" ў Пажарэўцы

стаў Момчыла Вэлькавіч.

Пасыль ён стаў гуртаваць вакол сябе

аднадумадзя. Было іх у Пажарэўцы

спачатку няшмат. Усё памянялася

пасыль аднаго інцыдэнту.

Марка Мілошавіч не хацей

тыраваць "Адпору" ў "свайм" Пажарэўцы,

і ягоныя азброеныя сябручкі з

Югаслаўскай Лявіцы неяк у сакаві

ку зацінгнулі двух маладых адпраў

ляўдзі амалі

засудзілі.

Канец быў блізкі. Калі ў чацвер

натоўп узяў у аблогу парламэнт,

Марка ўцек у таемны бункер сям'і ў

Чрнім Врху. Пасыль быў няудалы

палёт у Кітай, Масква... У Пажарэўцы

зь ягонымі сябручкамі з'явіліся

адпраўляўцы

Юлія Андрэева

Цяжкі хлеб у камэрсанта, асабліва ў мастактве. Трэба – і прытым безь ніжкага тавараразнаўцы! – загадзя ўціміць, што і як будзе прадавацца, і галоўнае – якім коштам. Ёсьць у нас людзі, якіх назапасілі ў гэтых справах немалы досьвед, – я маю на ўвазе руплівых працаўнікоў прадусрскага цэнтра "Кляс-клуб ДК" і Магілёўскай абласной філярмоніі, якія ўжо ня раз цешылі нас прыемнымі пачастункамі рознай якасці, але па нязменна астронамічных цэнрах.

Чаго быў варты выступ Уладзімер Сыпівакова з "Віртуозамі Масквы" 28 траўня 1997 г! Праўду ка- жучы, анікага аркестру на той час ужо не было. Пасля таго, як у 1993 годзе скончыўся іхні калектывны контракт з Фондам гішпанскага прынца Фэліпа Астурыйскага, аркестранты разъбегліся па розных кутках Гішпаниі, заняліся выкладчыкай дзеянасцю і збліжаліся разам толькі тады, калі надаралася якая халтура. А неўзабаве яны зусім пакінулі свайго кіраўніка (які тымчасам жыў у Парыжы), і Сыпівакоў мусіў шукаць новых музыкаў. Нічога дзіўна- га, што грали яны, мякка кажучы, пасярэдна. Тым болей, што спадары з Магілёўскай філярмоніі запхнулі "Віртуозаў" у канцэртавую залу "Менск" з акустыкай, зусім не прыдатнай для жывога, немікрофонна- га гучання. Квіток каштаваў мільён рублёў. (Артыст Дзяржаўнага акадэмічнага сымфонічнага аркестру Беларусі з 20-гадовым стажам у той час атрымоўваў з усімі надбуйкамі мільён дзвівесцце тысяч.) Аднак ці варты жміндзіца, калі табе за твае ж трошы прапануюць паглядзець на чалавека, які ў свае 50 год – да поясу голы, прыгожы і спартыўны, як малады бог, у экстравагантнай паставе і з скрыпкаю у руках – фатографуецца для вокладкі часопісу "Огонёк"? А яшчэ нехта памятаў, што ў свой час Сыпівакоў быў выдатным артыстам з іміджам ды- сядонта, а квіткі на ягоныя канцэрты распаўсюджваліся амаль выключна сярод камуністычнай намэн- клятуры. Што ён быў адным з апошніх буйных музыкаў, хто зрабіў званне народнага артыста СССР...

Намэнклятура па-ранейшаму любіць Сыпівакова. Напярэдадні менскага канцэрту "Віртуозы" гралі ў Магілёве для "вэртыкальчыкаў" на нейкое лукашэнкаўскую сівята. Пра гэты выступ хадзілі самыя не- верагодныя чуткі. А пасля Сыпівакоў даў інтэрвю для радыё "Свобода", хваліў Лукашэнку і сцвярджаў, што дэмакраты на Беларусі значна больш, чым у Рәсей – ну і што, збіто міліцыя нейкія там 30 чалавек...

Цяпер Сыпіваковым нашых лю- дзей ужо ня здыўші. Трэба нешта сэнсацыйнае. Моцны ход зрабіла ў свой час маскоўская фірма "Саман- та" (якую ачольвае колішні мянчук Уладзіслаў Цяцерын), запрасіўшы ў Менск славутую Мантсэрят Кабалье. Колькі было шуму! Канцэрт быў абвешчаны эксклюзіўным – можа,

Сельскі клуб

"Кляс-клуб" спадзяваўся зрабіць на прыездзе моднай расейскай сцявачкі Казарноўскай нядрэнны бізнес

Любо Казарноўская

тому, што квіткі каштавалі ад 70 да 140 даляраў. (У "Metropolitan Opera" квіток на канцэрт з удзелам тамтэйшых зорак каштаваў максімум 25 даляраў – пры тым, што заробкі ў жыхароў Нью-Ёрку зусім не такія, як у нас.) Найдзіўнейшае, што гэтыя квіткі распрадаліся за некалькі дзён. Са словаў сп. Цяцерыны, ганарап для сцявачкі быў вызначаны ў памеры 43 тычынкі даляраў, і частку грошай Кабалье хадзела атрымаць гатоўкай. Канцэрт мусіў адбыцца 7 сакавіка 1996 году ў залі Беларускай Опэры. Паводле асабістага загаду Лукашэнкі (які меў намер наведаць гэту імпрэзу ў кампаніі свайго афіцыйнага госьця Слабадана Мілошавіча), сцявачкы быў падрыхтаваны фэшнэбэльны прыём. Як распавядаў сп. Цяцерын, "спадарыня Кабалье мелася жыць у рэзыдэнцыі разам зь югаслаўскім прэзыдэнтам, які прыехáў у Менск. Усе мусіла быць вельмі прыгожы..."

Аднак – згодна з традыцыйнымі законамі жанру – у апошнюю хвіліну Кабалье захварэла, а канцэрт быў перанесены на 28 траўня. Гэтая навіна, яшчэ дадала адроналіну менскім аматарам. Багатыя ўладальнікі белетаў хваляваліся, ці не прападудзе іхнія гроши, а бедныя інтэлігенты ціх злараднічалі. Яны добра разумелі адну істотную рэч: Кабалье сп. Цяцерына – гэта зусім ня тая Кабалье, якая ў 1970-х сцяватавала свае неверагодныя трохомбрэ на лепшых сценах сівяты. У 1985 годзе яна перанеслася аперацію з прычыны дабражаснай пухліны мозгу, і гэта хірургічная працэдура ў значнай ступені разбурыла ейны сцявацкі аппарат. Дыяжончыя галасы зазвычай рана староць, а Мантсэрят на той час, паводле найсціплейшых падлікаў, было 63 гады. І калі канцэрт-такі адбыўся (а праз пару дзён яго паказала Беларуское тэлебачаныне), кожны чалавек з нармальнімі вушамі і непра-

новая книгі, дасланы ў рэдакцыю

Калосце: Літаратурна-мастакі альманах. № 8, 2000. - Полацак, 2000. - 144 с., іл. - Наклад 299 ас.

У новым нумары альманаха вы- знойдзеце апавяданье Гёма Апал- інэра "Шлацы аднаго ценю", працяг "раманца" Віктара Чаропкі "Пойны керкешоў", новую п'есу Лявона Вашка "Ампутацыя міндалін", а гэтак- ма рэцензіі на кнігі Валянціны Аксак, Сяргея Астраўцова, Рыгора Барадуліна, Валянціны Акудова. Каб набыць альманах, звязтавайцеся ў менскую сядзібу ТБМ. Каштава 1200 руб.

С.Алексіевіч. **Чарнобыльская малітва.** Хроніка прышласці: Даку- мэнтальная аповесьць. - Менск: РГАЛМФ "Гронка", 1999. - 224 с. - Наклад 1500 ас. ISBN 985-6556-03-1

Славуты твор Святланы Алексіевіч, якая піша па-расейску, выйша-

шы ў некалькіх мовах, цяпер выда- дзены нарэшце па-беларуску. Калі вы зацікаўліся кнігаю, звязтавайцеся ў менскую сядзібу ТБМ.

Ад лідзкіх муроў: Літаратурна-мастакі часопіс. № 4, 2000. - Ліда, 2000. - 76 с. - Наклад 299 ас.

У нумары: матар'ялы краязнанчых вандровак і гістарычных даследзін, пазіцыя і проза Сяргея Астраўца. У Менску працаеца ў сядзібе БНФ "Адраджэнне".

Архе-Скарына: Аналітыка. Эс- сістыка. Крытыка. Рэцензіі. № 6 (11), 2000. - 80 с., іл. - Наклад 1300 ас.

І.Масленіцына. **Кавалеры и дамы белорусского Ренессанса.** - Менск: Польмія, 2000. - 192 с., іл. - (Двое в истории). - Наклад 5000 ас. ISBN 985-07-0303-5

Трыццаць навэл распавядаюць

дзузітым розумам мусіў у гэтым упэўніцца.

Аднак Кабалье і ў 90 год заста- нецца легендай, за якую варты плаціць немалыя гроши.

А сёлета "Кляс-клуб" прапанаваў нам тавар зусім іншага ўзроўню. Любоў Казарноўская! "The hottest Russian soprano"! (Ці, як пішуць у расейскіх часопісах, – "самое горячее русское сопрано", хоць нават дзесяткамі, што слова "hot" на сучасных амэрыканскіх слэнгу азначае "сексуальны"). Спін. Казарноўская, і праўда, выглядае прывабна: бездакорная постаць, плятынавы блёнд, вочы з павалокам... Нездарма ж яна шмат гадоў практикуе раздзельнае харчаванье, займаеца шэйпінгам паводле сістэмы Джэйн Фонды і штодзень наведвае трэнажэрную залу! Гэткае руплівае дбаныне пра сваю цялесную канды- цию вельмі дапамагло ёй пры выка- нанні партыі Саламе ў аднайменнай оперы Р.Штраўса. Як видома, Саламе мусіў ня толькі сцяваца, але й танцаўца эратычны "танец 7 пакрываў", пад канец якога яна застаецца зусім голай. Аднак малако што з сцявачкай дагэтуль наважваўся на такую авантуру. Нават славутая Эмі Дэстын, якая публічна дэкліравала сваю свободу ад якіх- колечы маральных абмежаваньняў (у знак чаго ейнае цела было скроў пакрыта татуіроўкамі), выступаючы ў ролі Саламі на берлінскай прэм'еры 1905 году, палічыла за лепшае скарыстаць з паслугаў дублёркі. А першая выканальніца гэтае ролі, нямецкая сцявачка Марыя Вітых, увогуле сказала, што "Саламэ" – гэта сорам і агіда.

На асляхах быў савецкай імпэ- рыі Казарноўская вядомая зусім зь іншых прычынаў. Яна – жывое ўва- сабленыне казкі пра Папялушки, прычым у тыпова "саўковым" варыянце – з чужаземным багатым Прынцам, які выратоўвае яе ад ўбогай расейскай долі і звёзьдзі на Захад, дзе яны жывуць доўгі і шчасливі. У жыцці Казарноўской ролю Прынца адыграў прадусэр Венскай оперы Роберт Россык. Пры канцы 1980-х калектыв Опэры апльнуўся ў цяжкім фінансавым становішчы, і Россык быў заняты пошукамі прыстойных сцявачак, якія б задаволіліся сыцілымі ганарапамі. А дзе шукаць танных талентаў, калі не ў Рәсей? У Санкт-Пецярбургу ён і стрэўся з Папялушки ў студзені 1989-га; у сцявачку адбылося вяселле...

Казарноўская стала выступаць на Захадзе. Но для расейскіх "дзяр- жаўнікаў" гэта дастатковая нагода, каб ёю ганарапацца (і куляпіць білеты

пра гісторыю каханья славутых асоб беларускага Сядзінія ў Адраджэнні. Цана – каля 1000 руб.

А.Астапенка. **Паслухайце нацы- яналіста.** - Вільня: Raščios Draugija, 2000. - 176 с. - Наклад 1000 ас. ISBN 9986-437-04-2

Лідэр колішнія Нацыянал-дэмакратычныя партыі Анатоль Астапенка знаходзіцца вытокі нацыяналізму ў хрысціянстве. Шукайце кнігу на кніжнай выставе ў сядзібе БНФ "Адраджэнне".

Студэнцкая думка. Спэцыяльны нумар: Пасльядыглёмная адукацыя ў Беларусі: Даведнік - 2000. Менск, 2000. - 80 с. - Наклад 500 ас.

Вартасць гэтага нумару ў пераліку ўсіх вышэйшых навучальных устаноў краіны з падаваннем іхных адрасаў і тэлефону да звестак пра магчымасць атрымаць дадатковую адукацыю паводле свае асноўнае спэцыяльнасці.

на ейныя канцэрты), але звычайніца цвярозыя лодзі патрабуюць больш інфармацыі пра артыстычную вартасць таго, што ім пропануюць. Прафесійны статус Мантсэрят Кабалье несумненны хаця з той прычыны, што яна запісала сотні кружэлак, якія ў мільёнах асобнікаў разышліся па ўсім свеце... Тое самае можна сказаць пра нашу Марыю Гулегіну. Што ж тэльца поспехаў Казарноўской, дык пра іх мы ведаєм мала – хіба толькі тое, што распавядае сама сцявачка ў сваіх расейскіх інтэрвію. Але ні разу я не трапляла на ніводную згадку пра Казарноўскую ў спынілізіванных часопісах па опэрных мастактвах.

Канцэрт урахваў ужо самой праграмай. Тут была музыка на кожніх густ: опэрныя ары, цыганскія рамансы, інрапалітанскія песьні, арыя з аперэтых, мэлёдый з папулярных брадвэйскіх м'юзыклів і джазовыя стандарты...

Затое я памятаю "Усесаючыя конкурс вакалістаў ім. Глінкі", што адбываўся ў Менску ў 1981 г. На tym конкурсе Казарноўская здабыла трэцюю прэмію. Многія з прысутных лічылі гэткі вынік несправядлівым: добрых вакалістаў было мала, а Казарноўская сцявацца вельмі ахайна – хіба што голас у яе быў не- вялічкі і на надта выразлівы.

Зважыўшы на ўсё згаданыя меркаванія, я рышила, што 52 мільёны рублёў старымі грашымі – а менавіта столькі каштаваў белет у партэр, – завысокая сума ў парадунаныні з асалодай, якую можна ча- каць да сцявачкі Казарноўской. Дык імпрэза называлася неяк падазрону – "Мой канцэрт на БІС". Добрая канцэртнага праграмы так не называюцца; якасць праграмы ўвогуле не патрабуюць анікай рэкламы. (Пасправаўце здзесь эксперыменту павесіць дзесяцьці ў цёмнім кутку, белекую абвестку пра канцэрт Марыі Гулегінай – і вы ўбачыце, праз колькі хвілін у горадзе пачнёцца сапраўдная гісторыя.) Зрэшты, у касе быly яшчэ билеты па 26 мільёнаў і "танных" – па 13. Гэткія гроши таксама здаваліся мне празмернымі, таму я звязнічылася з парадунанынай асобы ў Беларускай Опэры. Мяне цікавіла, ці ўдасца мне трапіць у залю прац службовы ўваход, – ну, а месца для сабе я заўжды адшукаю. "Нават я не спадзяваіся!" – ражуча заплуніла мяне шаноўная асoba. – "Кляс-клуб" пастаўіць на ўваходах у залю свою ахову і будзе правяраць белеты. Лепей спрабуй патэлефанаваць іхніму кіраўніцтву".

Казарноўців запэўніла мяне, што іхнія канкты з журнalistамі "адбываюцца на безграшовай аснове. Мы забычываем іх зусім не наўходзімі матэрыяламі, даем ім магчымасць наведаць прэс-канфэрэнцыю і задачы пытаныні. Але ў абмен на гэта мы хочам, каб яны друкавалі анонсы, дык увогуле – вы разумееце..." Дзікай, не дачакаце.

Mяжа Украіны і Беларусі нагадвае мяжу Беларусі й Польшчы, толькі ў ролі Польшчы тутака выступае наша айчына. Уражвае колькасьць дарожных знакаў на ўзбочынах, наяўнасць дарожнай разметкі. Урэшце, у Беларусі машинаў на дарозе болей, чым ровараў і калёсаў. Іншы съвест! Вяртаешся, і хочацца вяртацца.

У 1939 годзе паўднёва-ўсходнюю частку Столінскага павету перадалі Украіне, поўнач засталася Беларусі. "Забярыце нас назад у Беларусь", — просьбай цяпер жыхары беларускіх вёсак Ракітнянскага раёну Ровеншчыны. "Мы былі ў Беларусі, а пасля нас чагось аддалі Украіне", — журацца яны. "Калі ж Вас аддалі?" — "У 1939 годзе", — кажуць адны. — "У 1960-х, у нас не спытаўліся", — кажуць другія. "Я ўжэ ня цямлю, як так выйшла". Час загруз у багне, ён не лінейны, ён шаравы. У ім жывуць Лукашэнка і Брэжнёў, вырабнікі вясельных скрыніў з Давыд-Гарадка і польскія старызыні. Немцаў пагналі ці перад тым, ці пасыля таго, як дачка паехала жыць у Дагестан. А палігон быў створаны, калі "я шчэ дзеўчынай была". Між тым палігон на поўдні беларускага Століншчыны, што цяпер аддзяляе сваёй зяпай беларусаў паўднёвае Століншчыны ад агульнабеларускага масіву, паўстаў у 1962 годзе. Каб вызваліць палігон для падрыхтоўкі савецкай авіяцыі і артылерыі, былі выселены суздром жыхары Мярлінскіх Хутароў (адкуль род Вінчука Вячоркі), Храпуні, Волья, Колкаў і яшчэ дзесятка селішчаў. Жыхароў адсялі, добрыя хаты разьбіралі й перавозілі, лядачыя — расыцягвалі. Могілкі засталіся. Па іх б'юць ракетамі і бомбамі. "Я едаеш до Храпуні, е могілкі. Дзеці пыталіся, можа там дзе золота лежыць? Тамэка хрэсты каменны вывернуты і чэрэпы". Уласна, у пошуках перасяленцаў з столінскага палігона мы завіталі ў гэты Богам, Менскам і Кучмам забытымі край.

ЗАБЯРЫЦЕ НАС У БЕЛАРУСЬ

Паводле звестак перапісу 1989 году, амаль 60% жыхароў Ракітнянскага раёну Ровенскай вобласці Украіны былі запісаныя беларусамі. Менскі знавец Палесціна Хведар Клімчук меркаваў, што менавіта перасяленцы з палігона і склалі беларуское насельніцтва Ракітняншчыны. Якія ж мы былі ўражаныя, калі кожны строчны даказаў нам, што яны тутака беларусы, і дзяды іхныя былі беларусамі, і Лукашэнку яны пісалі, каб ён забраў назад у

БЕЛАРУСКАЯ Украіна

Менск — Столін — Верхні Церабяжоў — Дубровіца — Вялікія Азёры — Будзімле — Пераходзічы — Старое Сяло — Драздзінь — Бярозавае — Глінае — Блажова — Ракітнае — Сарны — Давыд-Гарадок — Аздамічы — Менск

Беларусь, і той адказаў, што забяру, калі Кучма аддасць, а Кучма не аддае. И Беларуское тэлебачанье яны глядзяць, "бо яно ж на нашай роднай мове гаворыць, мы ў ім усё разумеем". А пра фатографа Дзяніса Раманюка яны сказаў, што ён вельмі падобны да таго, што вядзе "Запрашае на вячоркі". Ці ён ён прыехаў?

Край дзікі і містычны. Ніякай экзотыкі, адно глупі. Выдмы, вербалоз, чарот, дрыгва. На грудках — чэзлыя хвойкі. Дзе-нідзе — лясок. За ім зноў мэліярацыйны раўчак і кустоўе. Гадзючнік. Здаецца, вось-вось з твары выляпіцца дзікая гайнія каралія Стака. Рэчкі Льва і Ствіга плыткія, каналізаваныя, вада іржава-чырвоная. Лес нізкі, на балотах павалены. Нават пасыля сёлетнія восеньскія сухмені ў нізінах вакол дарогі чарнене мул, цьвіце вада. Людзі ездзяць коньмі, часта параю коней, запрэжаных у калёсы, ездзяць і старасьевецкім палавымі валамі. За цэлы дзень падарожнік страйсці нам хіба дзесятак машынаў і ніводнага трактара. Тутэйшыя "новыя рускія", што зарабілі грошы на будоўлях у Ресеі, ездзяць "фальксвагенамі" першай паловы 80-х. Адзін раз нам перарадзіў дарогу "наварочаны" "Опэль-Астра" ровенскага ДАІ зь пяццю міліёнамі ўсярагдзіне. Пагаварылі. Мы паскардзіліся, што бэнзын у Беларусі намнога даражэйшы, чым ва Украіне. Наш 95-ты каштует там на чвэрць таныней. "Мы таксама сваю машыну запраўляем 95-м!" — паспяшліся запэўніць даішнікі, з усёй сілой даманструючы нам, што кураць "LM", а не паўсюдную "Прыму".

Мы так і не зразумелі, што дайшнікі рабілі ў гэтаі палескай глупшы. Нагадвалі яны карцінку з падручніка імпэрскай гісторыі: "Палюдзьдзе. Дружынінікі кіеўскага князя збіраюць даніну ў драўляні". Спыталіся ў нас, як там наш бацька. Пакілі зь яго. Пра Лукашэнку ва Украіне пытаюцца ўсе. Тыя, хто задаволены жыцьцём, як пра коміка. На выезду з Украіны ў Цераўбажове на кароўніку графіці: "Лукашэнка і Чаушэнка навекі ўдзіны". И

таямнічы подпіс: "HTC". Няўжо Народна-трудавы саюз? Тыя, хто ня мае чаго есьці, як пра мясо. "Мы з Лукашэнком хочамо зыднацца! Коб нас Беларусія прыняла,

аразу пошлі б до Беларусі! Коб нас Лукашэнка прыняй!"

А есьці ня маюць чаго многія. Прымітыўныя мэліярацыйныя систэмы, збудаваныя за каралевы Боны, у царскія, польскія і савецкія часы, паціху разбураюцца. Калгасныя палеткі заастаюць лесам. І ўвесі гаты казак-капітальні бессаромна прыкрываеца пэўданезалежніцкай і пэўдадэмакратычнай рыторыкай пры страшным запалоханым людзей. "Агу, за Кучму голасовалі. Да Полтаўска області не голасовалі летас за Кучму, да вон юй горучага ні граму не даў. Да жытага ні гектара не посеялі".

Мы засталіся на ўскрайку Бярозавага гутарыца зь перасяленкамі з палігона, а дайшнікі паехали. Праяжджаючы, мы пабачылі іх машыну калі кавярні, адзіна на ўсю сціжку беларускіх вёсак. Мужкы ля кавярні замахалі нам рукамі, маўляў, хутчэй праяжджаючы, пакуль з бару на выскачылі мякты: яны відавочна меркавалі, што мы на сваім "Фардзе-Скорпіё" нелегальна пераехалі мяжу, пападаючы да мяктыкамі, уцікаючы ад іх, па іх страляючы, ловяць, яны адкупляюцца... Жыцьцё за бульбу... Усё адно ўрэшце гэта сёлета выгадней, чым вазіць яе ў Менск, Москву ці расейскую глыбінку — там сёлета картоплі таныня. А на Століншчыне цяпер умеюць лічыць.

Везыці праз мятуню не выпадае. На беларуска-ўкраінскай мяжы за перасячэнне зьдіраюць пад 20 далаўраў. "За страхоўку, экалёгію і паслугі па кампьютарным запаўненні мятнай дэкларацыі".

Калгасы ляжаць. У кожнай вёсцы

наракаюць, што ў іх калгасу зусім не засталося, а вось у суседнім Глінінам... Прыйажджаеш у Глінінае,

а тадзе заіздросыцяць: "Агу, што во ўшчэдзе ў Блажовыма калхоз, а ў нас...". Гэтыя калгасы, здаецца, даюць працу хіба што дзясятку чалавек і служацца адно для пераразмеркавання нікчэмных дзяржароўных датацый і рэшткі збяднелых палеткай.

У крамах амаль нідзе не прадаюць хлеба: дорага, людзі ня хочуць купляць, самі пякуюць.

БУЛЬБЯНАЯ МЯЖА

Гаспадарчы маразм ва Украіне пануе страшны: бульбу, якой не стае, забаронена вывозіць з адной вобласці ў другую. Столінчукі, гарадчукі, альшанцы возяць бульбу на Ровеншчыну кантрабандою праз мяжу, пападаючы да мяктыкамі, уцікаючы ад іх, па іх страляючы, ловяць, яны адкупляюцца... Жыцьцё за бульбу... Усё адно ўрэште гэта сёлета выгадней, чым вазіць яе ў Менск, Москву ці расейскую глыбінку — там сёлета картоплі таныня. А на Століншчыне цяпер умеюць лічыць.

Везыці праз мятуню не выпадае. На беларуска-ўкраінскай мяжы за перасячэнне зьдіраюць пад 20 далаўраў. "За страхоўку, экалёгію і паслугі па кампьютарным запаўненні мятнай дэкларацыі".

Бульбу на Ракітняншчыне так "бульбаю" і называюць. Яе на гэтых землях бракуе. А як беларусам бяз

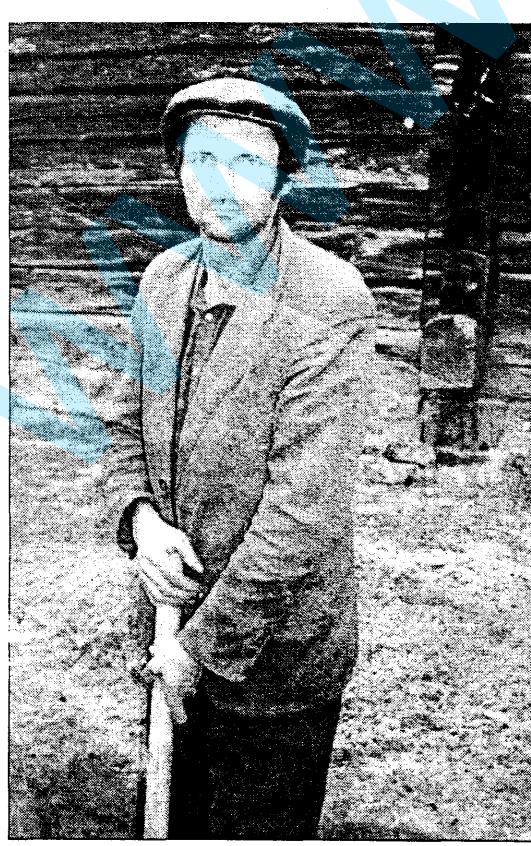
чысціні і фантычнага калярыту. "Едьте поз рэку, в лесе муст, за мостом калюга вялікая, коб обмінаўалі", — паказвала нам дарогу баба з вёскі Будзімле. Дабрацца да Будзімля легкавіком можна толькі суною парою. Абсалютна беларуская вёска, з фантастычнай беларускай мовай — неверагоднай граматычнай чысціні і фантычнага калярыту.

"Муст" драўляны, з прагнілымі

паліямі і бяз пары паленаў насыцілу. Не праваліўся. Праз кілемэтры чатыры лесу й балота выехалі на "трасу", што вядзе ў іншыя сельрады, дзе, паводле перапісу, жывуць беларусы.

ДЗІКІ БРУК

"Трасаю" яе называюць усе малядэйшыя тутэйшыя, старэйшыя — "шляхам". Траса — спачатку гравейка, пасыла дзікі брук самаробнае сялянскае кладкі польскага часу. Машына зьвініць усім вантрабамі і мацюкаецца. Варты выехаць на гарбатую сярэдзіну, як днішча цалуе каминку. Ну, думаеш, станцыя Беразай... Але добра што ў "Скорпіё" картэр прыкрывае бэлька. Інакш сядзець бы тутака і сядзець,

ВАНДРОЎКА "НАШАЙ НІВЫ"

Лунаходы-вазы па бруку ня едуць, зрабілі сабе бітую дарогу на ўзбочыне.

Гаворачы зъ людзымі, пераконваешся, наколькі ў Менску зрусяфікаваная беларуская мова. Зрусяфікаваная найперш на фанэтычным узоруні, расейскай рымкай. Менскую белмову адукаваны расеец зразумее. Мову балотнага народу — наўрад ц. Так, мабыць, мы ўсе гаварылі даўней.

Тутака часу німа, ён тоне ў балотах і выдмах, зарастае пахілаю лазінай. А беларусы е. Пройдзе яшчэ гадоў 30, перш чым яны канчаткова разыдуцца ва ўкраінскай стыхіі. Але тады захаваюць цымлянія пачуцьцё роднасыці з паўночнай башкайчынай. Застануцца ў іх прозвышчы: Агіевіч, Марыніч, Кулаковіч, Васілевіч, Масюковіч, Крупіч, Кузьміч. Захаваюць свае непаліторныя інтації і рэліквіі-мэтрыкі з записам: "Белорус".

Украінскі нацыяналізм паціху точыць маналіт беларуское съядомасыці: па-ўкраінску гаворыць школа, па-ўкраінску служыць у царкве чырванатвары баштошка ("вон з Украіны родом", — тлумачылі нам у Старым Сяле), па-ўкраінску размаўляе "сільрада", усе тыя рэдкія шчасліўчыкі, што маюць працу з гарантаваным заробкам. "Новыя рускія" на "гальфах", што трапляюцца нам у дарозе, таксама гаварылі па-ўкраінску. Затое пастухі пры дарогах — на сваёй гаворцы.

Рагулі худыя, здрабнелыя. Жывёлагадоўля — адзінае выйсьце на гэтых балатах і выдмах. Кожны грудок, які не залівае вада ў паводку і залевы, абы-як агбароджаны. Туды згняюць на гэты час тавар, каб не патапіўся. Коні таксама нізенькія, бухматыя. Такія тарпачнікі. Бэльгіскіх цяжкавозаў мала.

ДА МАЦЭР

Людзі на паўднёва-ўсходній Століншчыне зблішлага вярнуліся да палявання і зібральніцтва. Грыбы, рыба, дзічына, а найбольш — журавіны. Іх возяць на продаж у Беларусь, Кіеў, а найперш — у Ресею. Журавіны бяруць у Беларусь, дзе іх больш, якраз на тым палігоне, адкуль павысялілі народ. "Нас не пускаюць, а мі сілою лезам". Нелегальная ездзязь падводамі праз мяжу. "Цэзэрэка поехаі мі з мацэр под Вэлье по журавіны. Віходзіц до нас погранічнік. Пітаецца: знаеце, хто я е? Агу, знаю: таможня, ехаць нэ можна. Нам бяз ягод німаека як, помірай голодні", — распавядае ў Старым Сяле Куліна Лесавец. Тут ужо гаворяць "чакаючай" гаворкай, слова маці скланяюць хораша — "мацэр", замест "ы" вымаўляюць "і". І гэтыя старыя беларускія тамака, ціперака, уньзека, німаека, есьціка. "Мі так мовімі", — кажуць. Усё зь неверагоднымі сярэднявечнымі флёрам. Вымаўляюць "Олімані" (плітаратурнаму — Альманы). Адразу з надзеяю прыгадваеш германскіх "алеманаў", і цнатлівае барбарства жанчынай на калесах толькі падмациоўвае гэтыя спадзевы.

Пад Альманамі — найболыи журавінаў бяруць. А мы на Камароўцы пасыля скуплем. Гэта прытым, што ў столінскіх Альманах і Белавушы — найвышэйшая цераз усю Берасцейшчыну радыянцы. "У нас народ зь лесу годуеца. В Балорусі болота больші. Мі з Балорусі і жывім", — кажа, як яна сама праdstаўляеца.

"Мар'я Сцэпанава Огіевіч". Куліна, як і яе сястра Арына, жывуць у старых, ваеннага часу, хатках, памерам з лазыні недзе пад Палацкам. Яшчэ адна такая хатка побач ператворана ў съёпку (у Вялікай Беларусі яе называюць "істобкай", гэтае слова Ян Станкевіч аргументавана раю пісаць менавіта праз "б", выводзячы ад "істнаваць", "істы", не ад "тапіць"). У гэтых змарнелых хатках раней жылі на хутарах, дзе паўкачым спосабам пасылілі тавар. Каб уціпляць на зіму, прости абсыпаюць падваліны знадворку пясочкам. Ад

напаўкачавога ладу жыцьця засталася і звычка варыць съвіньямі і сабе на дварэ. У каstryчніку мы назіралі, як грэнца чыгуны на вогнішчы на гародзе. Затое ў хатах скрэз — чысцінія, якой не заўжды стрэнеш і на сцый Случчыне. Да яе, відавочна, прывучыла нэнда: хто не сачыў за чысцінёю, сярод гэтай багны выміраў ад эпідэміі.

У Старое Сяло з райцэнтру прыехаў перасоўны дыягнастычны цэнтар — рафік з апаратурай. Правярャюць дзеци ў школе. Дзіця сядзе на фатэль, кладзе рукі на парэнчы, а на экране ноўтбуку аўтаматычна паказваеца, колькі радыянцы назапасіла кволенлькае цельца. Набираюць па 12 000 — 15 000 пры норме не вышэй за 3 500, — сумна кажа дакторка. Рэшта дзятвы тут жа ў двары гане мяч і дурэ. Бабах! — і пры

нас выблішыбу ў школе.

Амаль усе дзяўчынкі носяць і ў школе хустачкі. Старыя ж бабы завіваюцца так, каб і шыі не было відаць.

КОЛЬКІ ТУТАКА СЛІУ?

"Пока діця украінскую мову зучыць, вони нічого не понімае. Но мі тут балорусы. Учыцелька напішэ напішэ на дошці слова да кажэ: "Скілкі тут слів?" А моя дочка ка: я нэ понімаю, які тамэка слівы. А яй кажу: дочэнко, по-ўкраінску "слів" то "слів", то нашэ "слово".

Але дзеци ў школе ўсе як адзін цвердзяц: "Мы ўкраінцы. І гаворым мы па-ўкраінску".

Радыянцы і тутака, як калия Чарнобылю. Столінскі журналіст Ігнацык пісаў пару гадоў таму, што радыянцы ў гэтых краях — не ад Чарнобылю, а ад тых вырабаваньняў, што раней праводзілі на палігоне, што тутака, магчыма, узрывалі і яздзерныя зарады. Ад таго часу, маўляў, і радыянцы, толькі што да Чарнобылю ніхто ня знаю ўсе прыгодаў.

На сцяне школы вісіць каліяровы транспарант "Украіна — Італія. Праект "Дапамога дзецям". Магла бі Беларусь аздараўляць гэтых беларускіх дзетак у сваіх пансіянатах.

Большасыць лодзей у вёсках апранаеца ў атрыманае па гуманітарнай дапамозе або яшчэ куплённае ў перасоўных гандляроў. Таму адзінство проста фантастычнае — на фоне туманнага восенінскага пэйзажу ідзе маладзіца з каробкаю буракоў на плячы, у гумовых ботах, мatalична-зялёнай мадніцкія італьянскія штаны з-пад сітавае сукенкі, а на галаве — хустка такога турэцкага жоўтага колеру, што ад яе звязыння не відаць ablічча.

"Сафары" працягваеца. Зылевы азёры Марс, Вінера, Сатуры, Зывязда, Сырьпос. Гэта рыбгас "Палесце", ад якога, мусіць, засталіся толькі прычынды. "У вас рыба з Марсу?" Адсюль да Століна 40 км, а да райцэнтру Ракітнага — 70. Але на столянскім гасцініцы няма памежнага пераходу. Наібліжэйшы — у Церабляжове, за Случчу і Гарынню, да яго трэба ехаць праз Дубровіцу, кілямэтраў 100.

Справа, за Вяжыцай, — балота Сырая Пагоня.

Перад намі сяло Драздзінь. Спиняйся калия могілак. Сярод драўляных штундаўскіх таблічак і крыжкоў — пара старых каменных. Цётка, падшыўшы, тлумачыць, што адзін з таких паставіла яе дзядзьку Гнату жонка таго. Каштаваў ён 35 золотых — карову. А пасыля партызыны рылі на могілках акоп і крыж звалілі. Вадзе нас да яго, паваленага. Старое Сяло немці ў вайну спалілі, Драздзінь ацалела.

На могілках паціху падае векавы дуб. Проста пры нас. Трашчыць, і расколіна ў камлі ўсё расыце. "Упадзе, крыжы паб'е", — заўважаем мы старым бабам, што падъходзяць да нас. "Поб'е да подвэдуць", — філізафічна адказваюць яны. Гэтым "да" старыя лодзі перасыпаюць гаворку, аддзяляючы сынтагмы. Выходзіць нараспілеў, як верш, як жывая быліна.

Такое ўражаньне, што ўсё рассыпаетца ў гэтай малой Беларусі, заўтай Вялікай Беларусі. У Глінным за два дні да нашага прыезду згарала піларама, фактычна адзінае дзеянае прадпрыемства ў сляле.

У Глінным калия царквы, на столян цывінтары, каменныя крыжы, урослыя ў зямлю. А да кожнага каменнага крыжа прытулены ажурныя чыгуны. Крыжыкі падпіліўлены, іх павыбіралі з прыску на месцы былогі царквы, падпаленай у свой час камуністамі.

БЕЛАВЕЖ, БЕЛЬСК
І ПОЗНАНЬ

Яшчэ адна буйная беларуская вёска Ракітнянскага раёну называеца Белавеж, другая меншяя — Бельск, трэцяя — Познань. Першыя дзвіве — могуць быць і перасяленцы з Падляшша царскіх часоў. "Познань" найхутчэй — проста харошыя славянскія кораны.

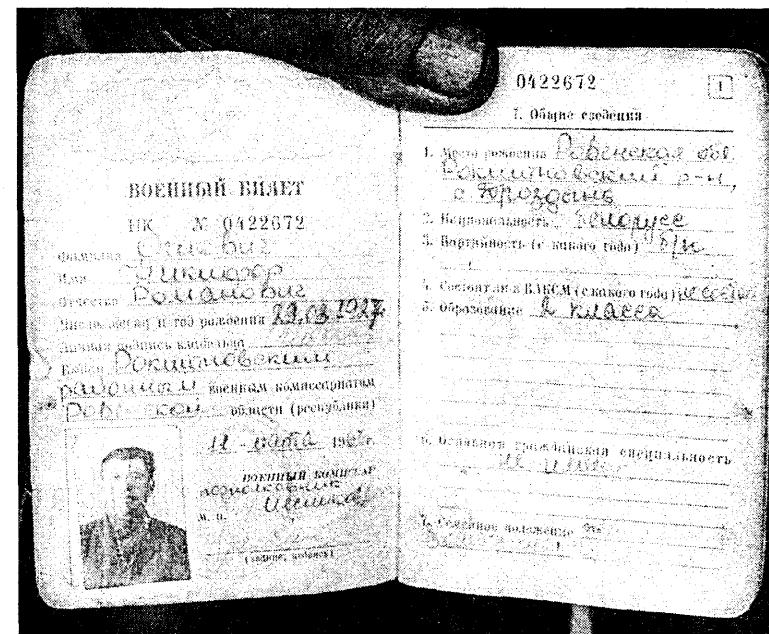
Так і на высыветлі мы, адкуль жа карані такой моцнай беларускай съведамасыці тутака? Хто быў тыя асьветнікі, што ўсё пасяялі? Ці яна сама ўзрасла і ўмацавалася ад канцакту зь безусыщай украінскай речасінасцю? Каб дазнацца пэўна, траба ехаць у гэты край надоўга і распытаць усю тутэйшую інтэлігенцыю.

Перад самым ад'ездам раптам на дарозе — падвода з дровамі, а ёю кіруюць дзвіве маладзенькія манасты. "Не фатаграфуйце нас, а лепш па манастыр пажэртвуйце", — ушчуваюць нас яны. Сярод лесу — манастыр Абраза Маці Божай Іверскай. Маскоўскага патрэярхату, але гаворача ў ім па-ўкраінску. Выйшла матушка. Расказала, што такі ім знак быў — служыць сярод лесу. "У нас увесну і ўвесені тысячы вужоў з лесу паўзуть, шукаюць месцы, аж піск стаіць". Але нічога, кажа яна. У манастыры 13 маладых манашак.

Сёлы Ракітнянскага раёну, дзе пакуль яшчэ жывуць беларусы, пералічым: Белавеж, Блажавае, Бярозавае, Вінера, Сатуры, Зывязда, Сырьпос. Гэта рыбгас "Палесце", ад якога, мусіць, засталіся толькі прычынды. "У вас рыба з Марсу?" Адсюль да Століна 40 км, а да райцэнтру Ракітнага — 70. Але на столянскім гасцініцы няма памежнага пераходу. Наібліжэйшы — у Церабляжове, за Случчу і Гарынню, да яго трэба ехаць праз Дубровіцу, кілямэтраў 100.

Матушка Марыя вынесла нам прасвірку

Нам дэмантравалі старыя дакументы, у якіх тутэйшыя шчэ запісаныя беларусамі. У новых украінскіх пашпартах няма запісу пры нацыянальнасці. Тутэйшым гэта здаецца замахам на іхнюю нацыянальную ідэнтычнасць.

Працяг на старонцы 8.

Працяг са старонкі 7.

За што беларусы-хахлы страшна зайдзроцьціца братам на поўначы, дык што ўса ўсіх ёсьць рабо-та. А тут беспрацо-е, народ гуляе. И съпіваецца. Ад абеду большасць мужыкоў - п'яных. Прыйтым, што палова людзей ня мае коней, а езьдзіць роварамі. Ехаць увечары праста небосьлечна, асабліва паселішчамі - "касманаўты" на роварах рухаючыца па аднаму Богу вядомых арбітах. Ліхтароў німа ні званьня. Па дарозе дамоў спрадуктаваюцца нашы найгоршыя прадчуваньні: у Сарнах-такі праста перад намі "аў-дзюх" зьбіла п'янную дзячуну.

ЗАМОЖНАЯ СТОЛІНШЧЫНА

Начавалі мы па дарозе назад ужо ў Аздаміцах Столінскага раёну, і ў гонах людзей зусім іншы клопат. Найперш у Аздаміцах змагаючыца за зямлю, якой страшна не стае. Сёлета гасцініца сям'я, у якой мы начавалі і страунічалі, мела толькі 43 соткі. Вылічваюць, дзе сёлета будзе выгадней прадаваць насенне - у Растве ці Краснадары. Распавяданы, у якой вёсцы былы старшыня калгасу выстапіў на сънава вясельле шаснаццаць 20-літровых бітонай самагонкі, так што «на дурняк» усе вясковыя п'янчужкі напіліся, ня толькі дзівесьце запрошаных вясельнікаў. Кажуць, што мёду зусім мала сабралі сёлета - 4 бітоны ўсяго. Што школа ў вёсцы беларуская, але гавораць у ёй па-аздаміцку.

Тутака ганацаца сабой, сваёй працавітасцю, заробкамі, новым "Опэлем" у гаражы, прасторыні дамамі, вялізнымі цэпільмі грубамі ў іх, будучым паровым ацяпленнем, будучым капрамонтам ящчэ, далі-бог, навюткае хаты. Тутака не адчуваеца выраджэння. Хлопцы аздаміцкія, у каго бацькі не пустадомкі, даўно служаць у сябе ж за лесам, на тутэйшым палігоне. Ходзяць у войска пешкі, носяць яфрэйтарамі самагонку.

У Аздаміцах журцаца на ўкраінцаў, што зьбываюць заробкі ў тутэйшага фэрмэра, які плаціць наймчкам 4300 рублёў за дзень. А ўкраінцы гатовыя і за мільён працаваць. Такія працоўныя канфлікты, што, мусіць, у адсутнасці прафсаюзу, сяды-тады канчаюцца і бойкаю. Фэрмэр той сёлета купіў сабе Тураўскі кансервавы заводзік.

Слухаеш іх і разумееш, чаму на Століншчыне Пазыняк быў сабраў 30% галасоў на прэзыдэнцкіх выбарах.

Барыс Тумар,
Фота Дзяніса Раманюка

БЕЛАРУСКАЯ УКРАЇНА

Гэтая брукаваная "траса" – адзіны шлях у паўднёва-ўсходнюю Століншчыну, адрезаную беларуска-ўкраінскай мяжой

Праверка на радыяцую

Драздзінь. "Поб'е да подвэдуц"

СЛОВЫ

з нутраных войскай

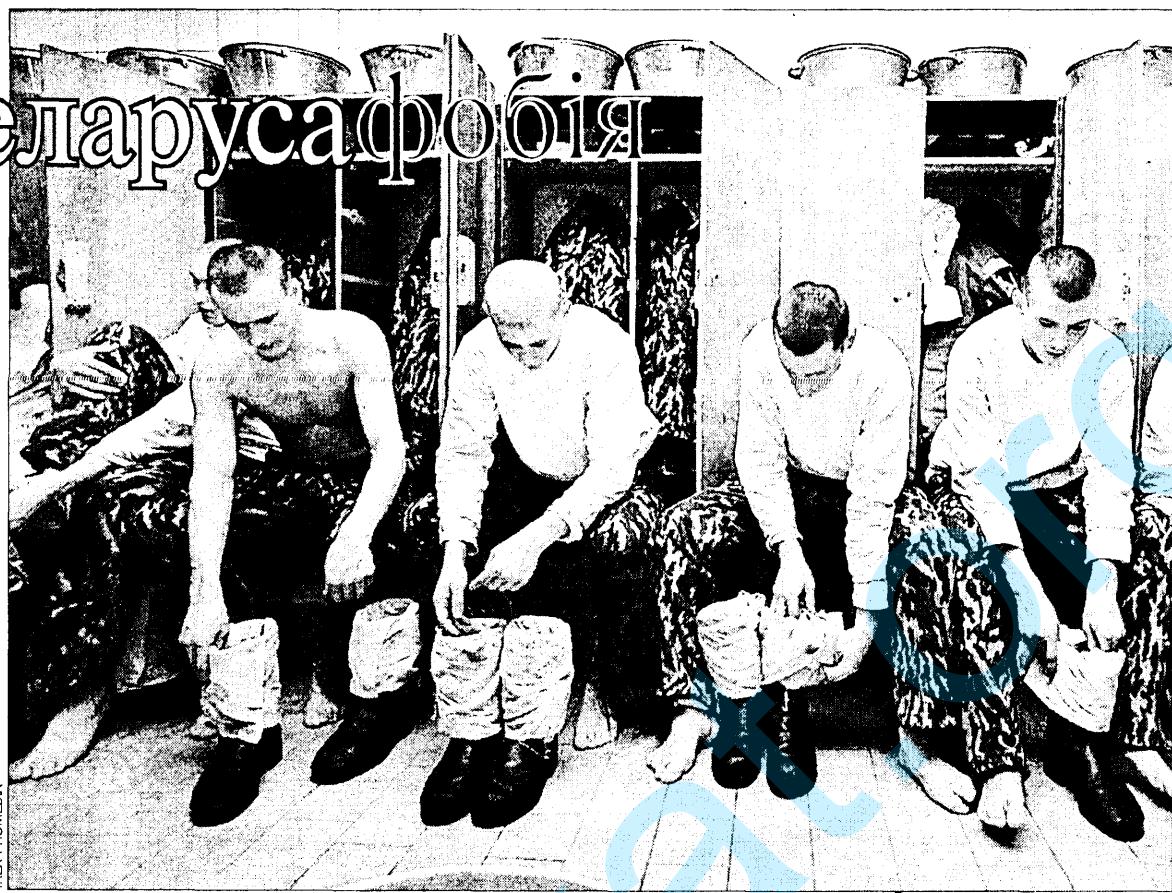
Алсу, Алеся і беларусафобія

Раскволеная доўгачаканаю пaryльняй, размаўляюць салдаты-вышыкі, вартавыя зіннявленых ваўкаўыскіх калёній: "Сігоньня на съвіданку (на афіцыйна дазволеную сустречу звільнем. — С.Б.) прыехала адука кабыла — вылітая Алсу". — "Ды ну? А съвіданка працяглай?" — "Ага!" — "Ну, то я ёшчэ пабачу". Мас спаслужкы часта-густа апэруюць праўдзівымі фальшывымі сымбаліямі расейская мас-культуры. Расейская сілівія ў гэтым плюне нашмат даражэйшай ім з туго ж Алесю. Пра існаванье Алесі яны ведаюць, але называюць няйнакш як "вусатая". Гледзячы зредку праз ТВ беларускія канцэрты, даводзіцца чуць такое: "Краля нічага сабе, і цыцкі нармальныя. Толькі пачэму ана па-беларускі поёт?" Гэта пра нейкую сілівія. А адзін той "дзед" нават быў перакананы, што шматлікія канцэртынія праграмы накіталі "Зорнай ростані" здымаваюць ў пустой залі, а ўжо для ТВ робіцца мантаж, дзе прыслейваюць карціну з гледачамі, каторыя пляскаюць у ладкі выкананіцам. "Ну кто попрэцца слушати беларуское?" — шытэй глуздануты "дзед". Вышайшасяць расейшчыны затуміла галовы беларускіх хлопцоў аж да таго, што сваю асабовую реалізацыю, выбудову сваёй кар'еры многія ба-

чаць на прасторах усходняй суседкі. "Эх, быў бы у мене голос, поехал бы в Россию песни петь да бабки загребать", — уздыхаў адзін мой "чэрап", звар'яцелі на "нестатуцьі"...

За ўсім гэтым бачыцца постась беларусафобіі. Непрыманыя беларушчыны навідавоку: "І ў нас ёсьць такія, што гаварат: "Я выбирай бел. мову!". Сука, кажацца, ё... ну бы ў зубы, штоў ваашибчэ никакой мовы не была". Іншы прыклад: "Пойдёшь в "увал", купиш мне открыту. Толькі гляди нормальную или типа того". Во трасца вашай матары, цяперака ж і з "Віншую" някепскія паштотуки штукуюць! Але ім трэба, відзіце лі, па-расейску. Зрошты, аднойчы белмоўную паштотавачку з маёй тумбачкі събачану.

Часыцкім бываюць хвіліны, калі я проста чмурэю з того, што сярод усяго батальёну я адзін беларусафіл, беларускі нацыяналіст. Але ж да гэтага часу я мушу, як і раней, хавацца. Хаця капэрты зь беларускім надпісам, адрасаваныя мне, нярэдка трапляюць сяму-тamu на вочы... Маўчачць. Можа сярод гэтай гушчы ёсьць яшча нехта зь беларускай арэнтантай? Гэта як гульня ў выведку. Калі-нікалі я адымыслову насыўствіа мэлёдый белмоўных песьняў — а раптам хтось падтрымае, азваўшыся, нібы на пароль...

Сэржантік паказвае сіяцполіс сваёй дзяўчыны, усе глядзяць на яе, я ж між іншага кідаю позірк на інтар'ер, дзе жана здымалася, і заўважаю аж зарада занядому мне налепку на дэзвярох: "Stop Luka!" Што гэта? Можа быць і ліно. Зразумела, цяж-

ка перабываць доўтім часам у варунках канцэнтраціяна беларусафобіі. Цешыць толькі адно, што да гэтага часу ў нашым батальёне ані разочку ні праводзілася антыбеларускія прапаганды на афіцыйным роўні. Хаця афіцэры і працаршчыкі ба-

тальёну яўным чынам настальгуюць па СССР. "Во дзе яшчэ адна праблема?" — любіў (ды, напэўна, любіць і зараз) усклікаць мой дэкан, і меў рабочы.

Сяргей Балахонаў

Найноўшы крыўскі іменынік

Вінцэс Мудроў

Ня ведаю — як каму, а мне звычайнства не падабалася маё імя — Віктар. Ужо ў стаўшым веку, разглядаючы, так бы мовіць, ягоную сімантыку, яго адпаведнасць сваёй натуры, я кожнага разу адчуваў,

што гэтае імя не маё і што яно выпала мне нейкім недарэчным чынам. Зрошты, так яно і было: імя нарадзілася не ў бацькоўскіх галоўах, а ў зашмальцаванай вайсковай фуражы, а таму і было адрынута душою.

На наступны дзень па маіх народзінах — а нарадзіўся я ў Полацку — бацька мой, малодшы лейтэнант Савецкай Арміі, прыйшоў на службу з дэзвіюма пляшкімі гаралікі, афіцэры павіншавалі яго з нараджэннем першынца, узялі па чарыдзі і па старой армейскай завядзені сталі падбіраць імя. Дзеля гэтага напісалі на паперках уласныя імёны, кінулі паперкі ў фуражку, і бацька з настроненай усьмешкай на твары выцягнуў Віктара. Пасыля таго майму "хроснаму", пад ухвалыных вокలічы прысутных, давялося шыбашаць у краму яшчэ па дэзве пляшкі.

І вось, працягшыся ў няпоўную 18 гадоў беларускім духам, я мусіў паглыбіцца ў нетры аманастыкі і шукацца свайму імё беларускі адпаведнік. Калі б на той час пад рукой

на наступным тыдні паэт, уздыхнуўшы, перапытав: "Дык, кажаш, Сяргук?"

"Сяргук", — пераканаўча прагутнёў я ў адказ.

"Прозывіча вось толькі расейскіе, — працягваў сябрук, — трэба нейкі беларускі прыдомак... Як на твой слых — Сокалаў-Воюш — гуць?"

Манікюрка-пэдікюрка

Як ні дзіўна, але шмат хто з саўецкіх людзей на страціў у апошнія сусіветнай вайне аніводнага суродзіча, бо проста не паспел. Яны іх страцілі яшчэ ў 30-ыя.

Так, аршанка Вольга амаль ня помніла сваіх бацькоў: бацьку-жайнеру і маці, якая працавала манікюркаю ў цэнтральнай цыркульні раённага места. Маленькай ёй там прыходзілася сядзець у апранальні і чакаць маці. У прынцыпе дзіўніства скончылася, так і не пачаўшыся, калі ноччу ў кватру пагракалі, а потым спакойна, без усялякіх эмоцый, быццам так і павінна было быць, забралі бацьку, а праз некалькі дзён — маці. Вольга апънулася ў сям'і матчынага сяброву Брыллёўскую.

Скончыўшы школу, Вольга ня думала аб пэд- і мэдвучальні, як бальшыя ейных раўнапяцікаў, а неяк на туральна пайшла працаўца ў цыркульню манікюркаю-пэдікюркаю. Аднас з сілейней трагедый прыйшла чаргаг агульнадзяржаўнай агульнастраве — пачалася вайна. З чыяжкасцю потым узгадвала Вольга, як апънулася ў вёсцы Крапіўна, што на Крапіўніцы. Адтуль было відаць, як гарыцы Ворши. Шчыра кажучы, сама вайна пасыла страты бацькоў не палохала яе, а проста прыносіла нязручнасць і вечныя клопат.

Жыла яна ў старой лазіні з дэзвіюмі іншымі крапіўніскімі сем'ямі, галадала й хварэла. Рабіць мусіла на палёх, у німецкай сталоўцы і нават у кароўніку, дзе пэўны час даглядала хворую жывёлу. Праўда, вяскоўцы, а ў першую чаргу старас-

та, не маглі ўціміць, чым займаецца манікюрка ды яшчэ й пэдікюрка. Адзін маладжавы малец жартам уклал усім у вухі, што звычайна яна апрацоўвае хворыя й недагледжаныя пазногі, таму яе ў момант накіравалі на фэрму да каровак, каб даглядаць іх пашкоджаныя капытты.

Вясковы сон развіваўся дынамічна, хаця мог бы ўцініцца ў пяць гадоў чалавечага жыцця. Аднойчы ад

фэрмы нічога не засталося: ані будынку, ані каровак, ані немцаў. Замест старасты зявіліся старшыня з пунцовай зоркай на грудзёх і бутальтар — маладжавы мужчына, які ў дадатак выконаваў функцыі сакратара, кухара й першага памочніка старшины.

У адзін летні дзень усе жыхары Крапіўны атрымалі загад зявіцца ля калгаснай кантры, каб стаць на ўлі — "нібы кніры", жартавалі вяскоўцы. Акрамя прозывіща і ўсялякіх датаў жыцця пыталіся аб прафесіі. У чарзе Вользе давялося сядзець на палёх, у німецкай сталоўцы і начальавеч — пачалася вайна. З чыяжкасцю потым узгадвала Вольга, як апънулася ў вёсцы Крапіўна, што на Крапіўніцы. Адтуль было відаць, як гарыцы Ворши. Шчыра кажучы, сама вайна пасыла страты бацькоў не палохала яе, а проста прыносіла нязручнасць і вечныя клопат.

Жыла яна ў старой лазіні з дэзвіюмі іншымі крапіўніскімі сем'ямі, галадала й хварэла. Рабіць мусіла на палёх, у німецкай сталоўцы і нават у кароўніку, дзе пэўны час даглядала хворую жывёлу. Праўда, вяскоўцы, а ў першую чаргу старас-

та, не маглі ўціміць, чым займаецца манікюрка ды яшчэ й пэдікюрка. Адзін маладжавы малец жартам уклал усім у вухі, што звычайна яна апрацоўвае хворыя й недагледжаныя пазногі, таму яе ў момант накіравалі на фэрму да каровак, каб даглядаць іх пашкоджаныя капытты.

Бугальтар досьціць хутка апытаў Вольгу, запісаў за ёй усе патрэбныя звесткі. А вось на каленцы "Кім працуеце" раптоўна заселі. Калі Вольга спакойна адказала "манікюрка-пэдікюрка", дык бугальтар, які часла бываў у Ворши й Горках, хутчэй заміграў сваім прапрызвістым вейкамі. Для яго яна значыла роўным лікам нічога, як калісці і для старасты, які два гады таму накіраваў аршанску ўцякачку "рэзань капытты каровам". Тады бутальтар звярнуўся па дапамогу да старшыні, якія толькі ў Ворши свой чалавек, але і ў абласнім Віцебску быў шмат разоў.

"Спрактыкаваны" старшыня, які сапраўды некалькі разоў быў у абласнім Віцебску, зьдзіўіўся запытайсі: "Што за манікюрка-пэдікюрка?" Маўчала Вольга, маўчай бугальтар, але потым вымавіў:

— Дык што пісаць, таварыш старшыня? — А, піши проста "прастытутика"! — кінуй старшыня з вялікай пунцовай зоркай на грудзёх.

Уладзіслаў Гарбацкі

НАЦЫЯ ПАЭТАЎ

Ніна Мацяш

***

Божа,
навоштамяне пасадзіў Ты
на съметніку?
Божа,
навошта мяне пасяліў Ты
на псярні?.

ГЭТА НЯ КАМЕНЬ

Гэта ня камень:
каменя зняў бы зъмяне ты,
сам уболены ізычлівы.

Лічолы ўспаміну
ўсё кружаць ды кружаць над кубкам
у руках служак часу,
зъ якога пілімы,
і дапілі,
слодычлучнасьці нашай...

Гэта ня камень на сэры. Гэта —
адсуннасьць прычыны,
якая імкнула б нас
да ўзаемаратунку.

НА БЕРАЗЕ РАКІ

...плыні боскі ўзд... цячэ, цячэ...
страмы бераг... дзень глыбей залее...
стрыж імклівіць... завісае крук...
хваліка падкальхвае лілею...
белі боскі ўзд — а змуту, з глею...
плыні боскі ўзд — цячэ, цячэ...
бы жыцьцё маё... і не мялее...

***

Нябёсы ўсё болей замглёны,
Барвеюць у кронах лісты.
Упошатце іх задумленым
Што чуеш, прытомлены, ты?

Дакоры дачаснаму лету,
Якім ацалованы ўжо?
Пакоры халоднаму съвету
Абложна-ад'ядных дажджоў?

Ці съветную шчырую ўдзяку
Усім порам году ў зямлі
За шчодрую неабыкавасць
Улес на шорсткім камлі?

Нябёсы ўсё болей замглёны,
Барвеюць у кронах лісты...
Упошатце іх задумленым
Што чуеш, прытомлены, ты?

САНЭТ

Таму, хто адгадаў сваё прызванье,
Унедаладным, неспагадным съвеце
Нялёгкі хлеб, ня славы бронза съвеціць,
А вечны верад зоркі шчыраванья.

Души, пранятай тым няичастым
зъяннем,
Ужо ня вызынца пякльвых мецін,
Ня выбавіцца з пажыцьцёвай сеци,
Дзе праца, праца, праца без адхланьня.

І ўсё ж, і ўсё-ткі стуль, з той безадхлані,
Дасцьць Бог, ня раз у вочы съвята глянє,
Душу, як сонца пчалку, абагрэе.

З імпету, стомы, прыску золкіх дзён —
Разгорненца дзівосным кветам плён —
І съвет міжволі ім захарашие!

Анатоль Кляшчук

варштаты

Станіслаў Валодзька

• • •
Успомні маленькім сябе
На руках
У маці і ў бацькі —
Вазьмі сябе ў руки!

Успомні падлеткам сябе
На руках
У дрэва і ў рэчкі —
Вазьмі сябе ў руки!

Дзіцяцтва малое
На руکі вазьмі,
Яму ўсміхніся —
Вазьмі сябе ў руки!

Святынія зямліцы
Ў далоні вазьмі
З магіл сваіх блізкіх —
Вазьмі сябе ў руки!

Каб вынесці муки
І выйсьце знайсці,
І радасць — нарэшце —
Вазьмі сябе ў руки!

Каб потым і ўнукі —
Шчасліва пайшлі —
Сабой кіраваньне,
Вазьмі сябе ў руки!

Алена Волкава

АГОЛЕНАЕ СЭРЦА
Заснудь бы ў неабсяжным
моры ціхіх сноў,
Бязьмежных хвяляў
плэскатам стаміцца.
Ачысьціцца съязамі ад
задушлівых акоў,
З таемным скарбам дна
марскога зыліцца.

Пад гукі смутку
невыноснага ѹ журбы
Зъябуру загадкавае
харство Нябёс,
Шчымліва-непаўторную
красу Зямлі
Ў залатой смузе
танюсенькіх бяроз.

Раскрыжаваны дух па-над
зямлі пльве.
Аголенае сэрца ледзь
Трымціц.
У забыцці жывім
ДУША мая пяе,
Каб не прызнацца, што
яна БАЛІЦ...

Ды цягнецца крывавае
крыло
Спазнаць недатыкальнае
Свяতло.

Алесь Макрацуў

• • •
Вера —
той чарапок,
якім ліст душы
трымаецца
за галінку...

Віктарыя Менская

• • •
Чыркаюць запалкі.
У кухонным раі ѥёпла.
Струменіца па съценах
Сытая ляяnota.
Гэта рай. Сыпіць кацяня
на каленях.
Ды ня думай пра пекла,
Што чакае цябе на
вуліцы.
Халоднае пекла.

• • •
Вечар пайшоў ад мянэ.
Ноч — засталася.
Раніца болей ніколі не
прынясе.

Мне кавы ѹ ложак.
А бліскучую бразготку-
дзень

Мне падаравалі на съвята
Чарговай незалежнасці
Ад чарговых замежных
ворагаў.

Я прыстасавала яе
Да сваі жырандолкі —
Замест лямпачкі.

Хай палохае нахабных
рабаўнікоў

Ды выпадковых
вандроўнікаў.

Апрача іх больш нікто ня
ведае

Шляхоў да майго дому.
Шкада толькі, што я
даведалася аб гэтym

Толькі сέньня.
Вельмі шкада.

ВІКТАРУ

Мы швэндаемся па
Менску,
прыглядаемся да вакон
тых дамоў,
дзе жылі калісці,
і марым аб тым,
што запалене ѹ іх
свяতло
калі-небудзь запаліца
дзеля нас.
Да нас прыходзяць
каты ды коткі,
іншыя з іх добра
прыкідваюцца
сябрамі ды знаёмыі,
шмат ідзе сваім шляхам,

але застаюцца заўжды
толькі самыя чорныя.
Мы нічога не пакідаем за
сабою,

апрача пустых бутэлек,
нікто не здагадаецца,
што было некалі наліта ѹ
іх:
пладова-ягадны напой,
атрутна

ці нашае ўласнае
сумленье.

А.Наркевіч

• • •
Першыя зянічкі ѹ восень
спадаюць.
Стаміуся. За летам я не
ӯганяюся.
Жадаю, імкнуся, ды не
пасльпіваю,
І застаюся, ізноў застаюся
З майды Беларусі.

• • •
Пад гэтым небам, з
гэтымі песьнямі,
З мовай, з гэтым людам
Рэж ты мяне, кляні,
бэссы —
Я маскалем ня буду.

Бачу на ўсходзе жахлівае
чорнае,
Як пляма на белым
абrusе.
Зноў ажывае пачвара
шалёная
Каля маёй Беларусі.

Юрась Рымашэўскі

• • •
Калі ўжо сіл ня маю
на ўсё махнучь рукой,
калі мяне даймае
атрутлівы спакой —

іду ѹ на тоўп, у людзі,
насупярэч іду,
штурхаюся ѹ грудзі,
ня збочваю хаду,
сваё шукаю выйсьце
да лепшага жыцьця,
спрабую, як калісці,
глядзець, нібы дзія,
на ўсё няхітрым вокам,
шукаючы свой шлях...
Хачу я дыхаць лёгка,
як вечер у палях.

Чорны Война

МАЛАДАФРОНТАЎЦУ
Мова! Роўнасць!
Свабода! Край —
Наш дэвіз, малітва й
присяга.
Непатрэбны бязь іх і рапі,
Ты бязь іх, як апошні
бадзяга.

Гэтых словаў маўклівая
цьвердзь
Не дазволіць ніколі
здацца,
Замірца, скарыца,
съцярпець
І чужынскім імём
назвацца.

Яны — зброя твая ѹ
барацьбе,
І мацнейшых няма на
съвеце.
Яно дадзена Богам табе —
Гэтых словаў съвятых
суквецьце.

Злосць бясьсільная
воучых зграй
Хай ня спыніць цябе
ніколі.
Мова! Роўнасць!
Свабода! Край! —
Паўтарай і ѹдзі да Волі!

Літаратурны сэмінар “Варштаты”

Аляксандру Мацюшку. Паэтычны “Зварот да беларусаў” у
Вас не атрымаўся. Больш сур’ёзна стаўся да рытуму ў радках
і рыфмау.

Алесю Наркевічу. Здаецца, усё правільна: “Мы — правін-
цыя. Наш лес — Жыцьцё у брудзе і галечы. Галаву скаваўшы ѹ
плеchy, Забяспечваць апрос...” Але ці не пара скінуць купалаў-
скія лапці?

Святлане Ярмолік. Выбраць для друку нічога не атрыма-
лася. І ўсё ж у Вашых творах нешта ёсьць...

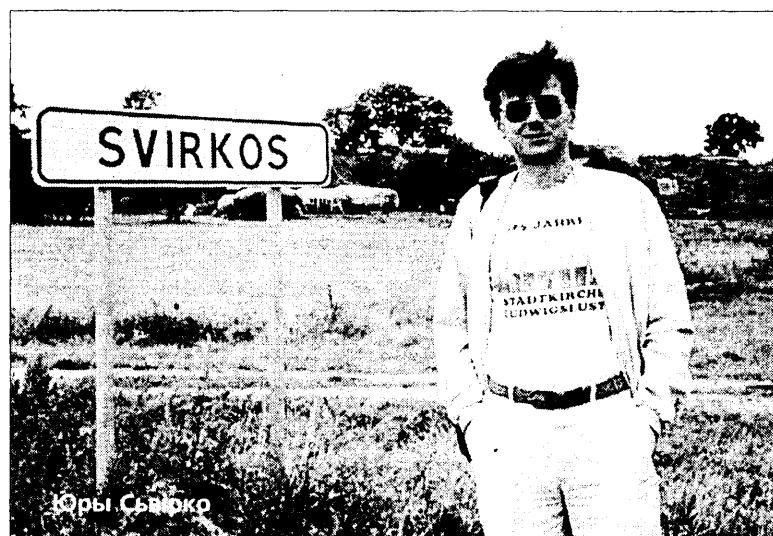
Юзіку Дзяніскому. Нядрэнна, але шкодзіць залішняя публі-
цыстычнасць...

Юр'ю Зялевічу. У творах ёсьць съмеласць, але гэтага мала.
Сяржку Бахуну. Над “Чаканьнем” варты яшчэ папраца-
ваць.

Паўлу Савоскую. Пішыце прозу. Яна ѹ Вас лепш атрымоўва-
еца. І ня злуйце на Шніпа, які не жыве ѹ прэзыдэнцкім доме.

Віктар Шніп

АБ УСІМ ПАТРОХУ

Пяцёрка па расейскай

Праця са старонкі 1.

(Карэспандэнт:) Фільмы Азаронка ды іншыя...

(Лукашэнка:) А што, Азаронак фактаў не прыводзіў?

(Карэспандэнт:) Якіх?

(Лукашэнка:) Ня ведаю. Вы ж гаворыце аб Азаронку і пытаеце мяне якія. Гледзіце добра.

Калі чалавек адказвае пытаньнем на пытаньне, гэта шмат пра што кажа. Асабліва калі ён блытаецца (я тут ні маю на ўвазе, што Лукашэнка перабываў у мене з май быўшым начальнікам Леанідам Свірдавым, які быў загадыкам карпункту РТР у Менску, а цяпер прадаце карэспандэнтам РТР у Празе). Я так і ні высыветліў яшчэ адно: іці зможа — праста тэрэтычна — балтавацца на прэзыдэнцкіх выбарах 2001 году цяперашні прэм'ер Уладзімір Ярмошын, які нарадзіўся ў Разанской вобласці Расей. Папраўкі 1996 году да Канстытуцыі вызначаюць, што прэзыдэнтам можа стаць толькі грамадзянін Беларусі паводле нараджэння. Ужо цяпер шмат кажуць, што Москва можа зрабіць стаўку на Ярмошына. Але калі ён ні можа стаць прэзыдэнтам, дык то таму Лукашэнка й прызначыў яго кіраўніком ураду (які паводле ягонае Канстытуцыі ў выпадку чаго выконвае прэзыдэнцкіх абавязкаў)? Спадзяюся, што ты, хто слухаў простое тэлеключэнне з участкі Лукашэнкі, задумаліся й над наступным:

(Лукашэнка:) Прыйшым тут Москва, у нас стаўка Менск. Слухай, ты пабываў у Чэхіі, па-моему, забыў нават стаўку сваёй дзяржавы.

(Карэспандэнт:) Вы мяне там ні бачылі. Я ў Чэхіі ні быў. Маё прозвішча Свірко, Вы мяне са Свірдавым блытаеце.

(Лукашэнка:) Ну ў Прыбалтыцы недзе там.

(Карэспандэнт:) Недзе там.

(Лукашэнка:) Так, недзе там. Дык ты ж ведаеш, што Менск — стаўка Беларусі?

(Карэспандэнт:) Але Ярмошын па нараджэнні грамадзянін і не? Як Вы лічыце?

(Лукашэнка:) Вы што, ня ведаеце біяграфію нашага прэм'ер-міністра?

(Карэспандэнт:) Ведаю, таму ў Вас пытаяю.

(Лукашэнка:) Дык што пытаець, калі Вы ведаеце?

СПОРТ

Пераможцы з-над Прывяці

Мазырская «Славія» за трэћы туры да заканчэння чэмпіянату Беларусі па футболе становіцца ўладальніцай залатых мэдалей

Ад самага пачатку сезона акрэсліўся дэзве заяўкі на чэмпіёнаства — ад менскага «Дынама» ды мазырскай «Славіі».

Увесну менчукі апярэджвалі «Славію». Улетку, пасля ад'езду ў кіпрскую «Саламіну» галоўнага «забівала» менчуком — Аляксандра Вяжэвіча — іхныя справы пайшли горай... «Славія» пачала адрывацца ад суперніка. І тут — дзіўная мэтамарфоза ля штурвалу мазырскага клубу. Каманда ідзе ў першым радку турнірнай табліцы, ня мае ніводнай паразы, і раптам — зъменяна галоўнага трэнэра. Замест Аляксандра Кузняцова ля руля «Славіі» стаў югаслаў Улада Петравіч, які дапамагаў Вяждзіну Божкаву рыхтаваць зборную Югаславіі да EURO'2000. Адразу ж са зъменай рулювага «Славія» пачала губляць ачкі, і ў апошнім туре першага кругу дома саступіла 0:1 менскім «дынамаўцам», якія ўжо дыхалі маstryчукам у сыпіну...

Аднак, відаць, у перапынку між фазамі чэмпіянату югаслаўскі трэнэр знайшоў паразуменне з камандай. «Славія» не давала менчукам шансаў наблізіцца да сябе, здабываючы перамогу за перамогай.

ДзяржУрнаЛіст

Таварыш Екель, старшыня Беларускага саюзу журналістаў, напярэдадні чарговага з'езду сваёй арганізацыі даў інтерв'ю белТА, дзе заявіў, што «журналісты павінны служыць інтарэсам дзяржавы, у гэтыя нялёгкія часы станаўлення беларускай дзяржаўнасці і новай эканомікі працаўцаў на стварэнні, а не на разбурэнні, як гэта робіць предстаўнікі выданняў, якія называюць сябе незалежнымі».

Калі б не апошнія слова, дык можна бы было засумнівацца: а мо ёзтая старая цытата з таго, што Леанід Екель казаў у брэжнёўскія часы, калі было «усё для чалавека, усё ў імя чалавека», дык усё ведалі ёзтага чалавека.

Нечакана таварыш Лукашэнка. У віншаваны дэйсцітаму з'езду дзяржурнальнай белТА ён напісаў: «На жаль, усё часцьць прайяўляеца трывожная тэндэнцыя сучаснасці — адыхад ад чалавека. Так здарается, што на зломе эпохі адбываеца пераацэнка духу: не спадчыны, падвяргаеца сумненню тое, што з'яўляеца ўнікальным наўткам нацы».

Хто ў нас унікальны набытак нацы, напэўна, таксама ўсе ведаюць. Таму, таварышы дзяржаўныя УрнаЛісты, трымайтесь яго, не адыходзьце!

Зыміцер Калярадзікі

ДЫ-ДЖЭІ АДРАДЖЭНЬНЯ

16 кастрычніка ў Менску стартавалі Трэція курсы ды-джэйя Адраджэннія. Падрыхтоўку ўніверсальных спэцыялістаў з сферы шоў, PR, інфармацыйных тэхналогій, креатыву і грамадзянскага падліткі і моладзі ажыццяўляюць цягам 3-х месяцаў на панядзелковых сімінарах трэнэрами з Маладога Фронту, «Маладога Адраджэннія» і ЗМБ «Эўрапейскі шлях».

Рэйтнінгі, выпрабаваны, адмыслова заданы і інтэрэктыўны рэжым заняткай дазваляюць вылучыць сярод удзельнікаў группу лепшых, якія ў выніку і атрымліваюць адмысловыя сэрыфікаты DJ Адраджэннія, пэрспектыву працаў у грамадзкіх сектары Беларусі і магчымасць палітычнае кар'еры.

Першыя два выпускі «духовага спэцназу», які называюць DJ-яў самі арганізаторы праекта, сталіся саўтраным фурорам у беларускім моладзевым руху. У ліку дыплімаваных DJ-яў Адраджэннія апынуліся і вундеркіды-праграмайстры, і паліглеты, і пераможцы рэспубліканскіх вучнёўскіх алімпіяд, і таленавітые мадэлья мастакі, музыкі, журналісты. Сёньня палова DJ-яў — у кірауніцтве Маладога Фронту й шэрагу грамадzkіх ініцыятыў.

Уваход на курсы вольны. Кантактныя тэлефоны: 245-97-54, 284-50-12 (Павал).

Малады Фронт

дзе варта быць

Рэтраспэктыва французскага кіно

3 23 кастрычніка на 3 лістапада ў менскім Палацы культуры вэтэрнаў пройдзе рэтраспэктыва французскіх фільмаў 50-х гадоў «Французскае каханье: гульня, разылік, посыпех». Кінапаказ арганізаваны пасольствам Францыі ў Беларусі і асацыяцыяй «Кінаклуб». У рамках рэтраспэктывы адбудзеца паказ такіх фільмаў, як «І Бог стварыў жанчыну», «Накіп», «Арфэй», «Задавальненне», «Франч канкан» з удаламі славутых французскіх актораў Брыжыт Бардо, Жан-Луі Трэнціньяна, Жэрара Філіпа, Жана Марэ і Жана Габена.

Deep Purple у Менску

5 лістапада а 20-й у Палацы спорту пачненца аздыні канцэрт легендарных ангельцаў DEEP PURPLE. Яны ўжо больш за трыццаць першыя месцы ў чэмпіянате. А менчукам яшчэ трэба абараніць сваё сробра: «БАТЭ» на траціць надзеі вырвацца на фінішнай прамой з-за сыпіны дружыны Паўла Раднёнка ды ўскочыць у другі вагон беларускага футбольнага цягніка.

Богусь Біятлянэнак

Запрашаем на публічныя лекцыі й прэзэнтацыі

24 кастрычніка

Прэзэнтацыя часопіса «Nihil»
з удзелам галоўнага рэдактара

Міхася Баярына і аўтараў

Лекцыі й прэзэнтацыі адбудзецца ў Цэнтральнай бібліятэцы імя Я. Купалы (актавая залі) па адрасе: вул. В.Харужай, 16

Пачатак а 18.30.

Нацыянальны прэс-цэнтар Беларусі запрашае ўзяць удзел у сэмінары

24 кастрычніка ў Менску
ПДВ і сабекошт

1. Новая рэдакцыя мэтадычных указанняў пра парадак вылічэння і ўплаты ПДВ.

2. Асноўныя палажэнні па складзе выдаткаў, што ўключаюць ў сабекошт прадукцыі (работаў, паслугаў): практыка прымененія пасыя ўнесеных зъменаў і дадаткаў (зярж. рэг. № 8/3896), а таксама ў дачыненіі да магчымасці аднясіння на сабекошт выдаткаў на пасярэдніцтва паслуг.

3. Адрозненіі бягучага, сярэдняга, капітальнага рамонтаў, мадэрнізацыі і рэканструкцыі ў тлумачэннях ДПК і Мінбудархітэктуры. Стварэнне рамонтнага фонду: прыкладныя формы дакументаў на ягоным стварэнні і бугальтарскія праводкі. Роля і ўфктыўнасць рамонтнага фонду ў папаўненні абаротных сродкаў прадпрыемства.

4. Выдаткі, якія абмежавана адносяцца на сабекошт:

-- пошуки альтэрнатывы і іх замена на пазыцыі выдаткаў, што не абмяжоўваюцца па суме ўключэння ў сабекошт (падасцца інфармацыя ноў-таў) пра магчымасць выкарыстання кансультацыйных, інфармацыйных, аўдытаўскіх, маркетынговых, рэкламных, адукацыйных і іншых паслугаў з аднясіннем на сабекошт усёй сумы выдаткаў на іх.

5. Найчасцейшыя памылкі (па выніках зваротаў суб'ектаў гаспадарання ў дзяржорганы, праведзеных рэвізіяў і судовай практикі) і інші.

Удзельнікам сэмінару будзе выдадзены найвялікшы пакунак дакументаў, у тым ліку распрацоўкі аўдытара па пункце 4 праграмы сэмінару.

Кошт удзелу - 13 980 рублёў (з улікам ПДВ 20% -- 2330 рублёў).

Дзесе систэма зынжалак!

Запіс і даведкі праз тэл.:
(017) 226-72-61, 226-86-81.

МАЙСТЭРСТВА ТРОХІНСТРУМЕНТАЙ

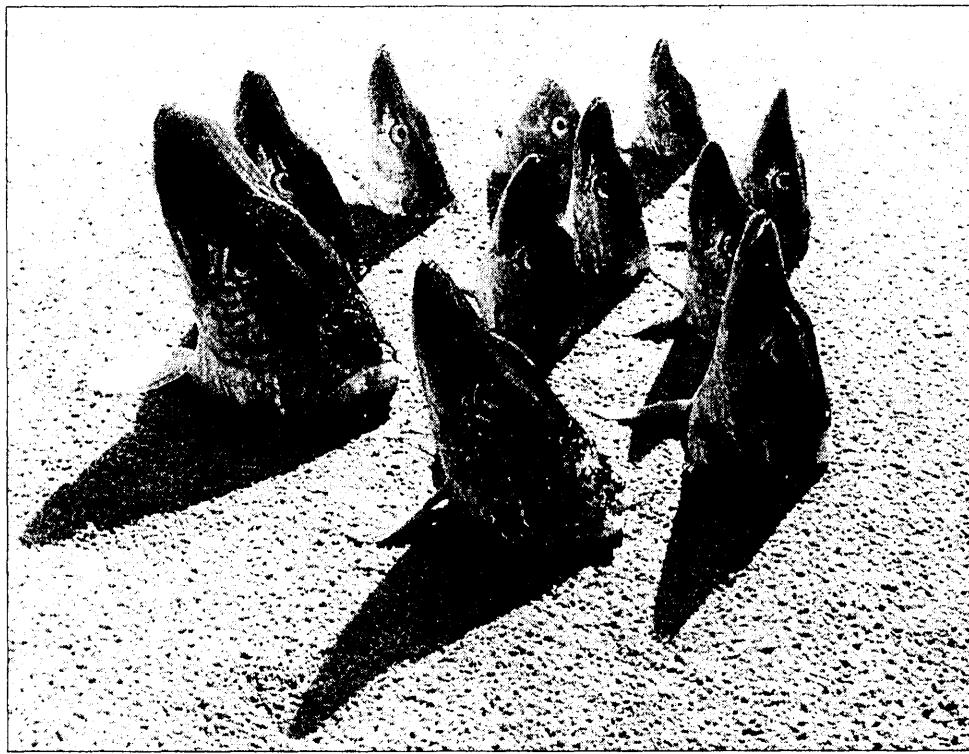
Пазаўчора ў Менску ладзілася першыя нацыянальнае сівята-конкурс вышнінкі «Ажурныя фантазіі». Усяго на фэстываль прыехалі 45 чалавек, найбуйней зі Віцебшчыны і Меншчыны. На фэстываль прысьцілі «вэтэрні» вышнінкі, сядр якіх Вячеслава Дубінка — ён раздаваў пасыядоўнікам аўтографы на выдадзеным гэтымі днямі шыкоўным альбоме сваіх найлепшых работ.

Па заканчэнні конкурсе прафэсіяналаў адбылося спаборніцтва аматараў, што даводзіць — вышніннікам можа стаць кожны, для гэта патрэбны ўсяго толькі тры інструменты — папера, наажніцы і фантазія.

Віктар Мухін

Вячеслава Дубінка. Вясковая ідэя

сучасныя сагі

СКРАДЗЕННАЯ БАБУЛЯ

Адна сям'я з Бабруйскай адуначывалася ў Крыме разам з бабуляю. Падчас адпачынку бабуля раптоўка памерла. Крэўныя, баючыся турбот і грашовых выдаткаў на перавоз цела, укруцілі нябожчыцу ў кілім і на дахавым багажніку сваёй машыны прывезьлі назад у Бабруйск. Дабраліся ў заехалі на базар па вінкі. Покуль хадзілі, нехта ўівшын скраў кілім разам з мёртвай бабуляй.

Сага гэтая мае шырокі распаўсюд у Эўропе, яе зъмест узыходзіць да гісторыяў "чорнага гумару". Съмерць, уласцівая старым людзям боязь няўагі да сябе з боку маладых і сквапнасці — у грунце гэтай гісторыі.

СУПЧЫК ДНЯ

Дзіве старая адзінка кабеты, колішняя настаўніцы, жылі недалёка ад гораду. Ад выхаду на пэнсію яны самі вырошчвалі большую частку гародніны для свайго стала. Нейкі старыя вырашылі перафарбаваць сёе-тое ў дому. Маляра, які за паўдні даў рады, жанкі запрасілі на абед. Прапанавалі супчык з фасолі, натуральна, сваёй гадоўлі. Маляр прыняў запрашэнне і сёу за стол разам з гаспадынямі.

Аднак праз нейкі час пасылья абеду ўсе троє раптам пачуліся вельмі дрэнна. Выклікалі хуткую дапамогу, але тая зъявілася запозна. Стары і малір памерлі, атрупшыся заляжала фасоляй, якая шмат гадоў праляжала ў лёху.

Прыклад клясычнай сагі, дзе любы аўтакаў пусцяўніца жыцця можа таіць у сабе съмартную небяспеку для чалавека.

КАБРЫЯЛЕТ

З адным дальнаўнікам, знаёмцам майго настаўніка німецкае мовы, здарылася наступная гісторыя. Нейкі той вярнуўся з рэйсу раней, чым меркавалася, і засплюў сваю мілую жоначку дома з палюбонікам. Тады змарнелы дальнаўнік выїшаў з дому, прыгнёт з суседнім новабудулі бітонамашалку ды заплі ботонам адкрыты кабрыялет жончынага каханка.

Тыповы эўрапейскі жывы анекдот. Лепшыя помста — папсаваць маёмасьць канкурэнту. Беларускае выслоўе з XVIII ст.: "Насяру багачу, калі свой сноп малачу". Сэкс, здрада, падарожная людзі — стагодзьдзя не мяняючы людзкога клопату.

Сяргей Балахонаў

Дзесяць вякоў беларускай хрэналёгіі**ВЯЛІКІ ПЕРАДЗЕЛ АЎТАРЫНКУ**

Калі немцы ўвялі новыя мытнія расценкі на перагонку аўтамабіляў, на ўсходзе Эўропы выбухнула незадавальненіне: "Зусім забурлу!" Трэбы было нешта тэрмінова вырашчаць. І тады лідар польскай групоўкі (наганяла "Ягайла") і ваяк беларускай (наганяла "Вітаўт") аўядналі свае намаганні. У невялічкім мястечку Грунвалд адбылася разборка паміж аўтарыгтамі, у выніку якой німецкі аўтарынак падпаў пад славянскі ўплыў на палову тысячагодзінні.

ПЕСНЯ ПРА ЗУБРОЎКУ

Дужа сумаваў у Рыме Мікола Гусоўскі па беларускай зуброўцы. Сабутэльнікі, якія той зуброўкі ў не каштавалі, не малі ўціміць гэты журботы, гэты маркоты чулае беларускае душы. І тады Гусоўскі напісаў паэтычную ўхвалу "Песня пра зуброўку". Якім высокім вобразам апісваў ён працэс пералівання зуброўкі ў чалавека! Гусоўскі парашуноўваў яе з валатоўскай жывёлай, якія нападае на чалавека ўздымае яго на магутныя рогі. Толькі адважныя рыцар (напрыклад, вялікі князь Вітаўт) можа дужацца зёў!

На жаль, дагэтуль беларуская пуртанская

ідэалёгія не дазваляла даць сапраўдны пераклад паэм, якую ўсё яшчэ сарамяжліва называюць "Песня пра зубра".

РАЗБОРКІ ПАМІЖ "БРАТКАМИ"

"Фірма "Лжедмітрый і К" (з галоўным офісам у Сандаміры) арганізуе для жыхароў Беларусі і Украіны шоп-туры ў Москву". Абвесткі такога кшталту зъявіліся ў прэсе на пачатку XVII ст. Беларускі і украінскія "тарбешнікі" перапоўнілі сталіцу зуседніх дзяржав. Спалоханы маскоўскія гандляры зъявіліся да тамтэйшай тагачаснай "братьев", вядомай пад мініхай "стралыцоў". Маскоўскія рэкту разабраўся з кліентамі турфірмы "Лжедмітрый і К".

СЕЛЯДЦЫ І ВУГРЫ

Караль Радзівіл "Пане Каханку" любіў распавядцаць пра сваю каханку — сырэну з Адрыятычнага мора, якая нарадзіла ад яго багата селядцоў. Славуты магнат, які слушна давёў дасьледнік Чаропка, крыху прыдумляў і перабольшваў. Насамрэч жа ў Радзівіла была пазашлюблённа сувязь з звычайнай беларускай русалкай, а яя з нейкай замежнай сырэнай. Нашчадкі гэтага амаральнага кахання — вугры, якімі славяцца ѹ па сёньня многія беларускія вазёры.

Жбан Няўмера

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНай АБВЕСТКИ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (яя больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

Тэкст _____

Імя і прозвішча _____
Адрес, тэлефон _____

ПРЫВАТНАЯ АБВЕСТКІ**ВІТАНЫ**

Наўсянайшую і найтрыгайшую пані **Алесю з Багомія** з Днім народзінаў. Бада табы ўсяго добра: каханыя і сала імя Ф.Багашэвіча. Заставайся заўсёды такой вясёлай і фрайной. Будзь здоравай і щасливай. Віктар **Віншую любою Алесечку з Днім народзінаў!** Шчасць, здору́, весялосці, каханыя табе, родная! Валерка **Слышишь, Валеська,** вапш патрасна, што ты радзілесь 20 лет назад!!! Жду цябе ѿ сябе! Орк Рыгорыч

Віншую сябе з наядходзячымі народзінамі. Болей аптымізму! Маленькае вар'ята **Макетушчык любімай газэты** віншуе Маленку вар'яту з наядходзячымі народзінамі. Болей аптымізму!

Віншую маю дарагую малочную, сырную, сметанковую, кефірную, тварожную, ёгуртовую, глязурковую котаку з юблем! Матроскін

Сладарыня Сэміраміда! Маю гонар павіншаваць Вас з 7300-м днём з таго моманту, як сьвет быў уздадаваны Вашым зъяўленнем. Жадаю вечнай бесьсъмротнасці ў зялёных райскіх садах. Тутангамон

Валерка М.! Віншу з наядходзячымі народзінамі. З чым? Скажу потым, але зараз чытай: "КАХАО!". Маленькае вар'ята **Валерка М.!** Хач табе сказаць, што і з табою побач са мія шчасліва, бо ты сам цуд Кахаю. Твая я

Віншую спадарынню Ланцэві Ксеніі з народзінаў! Усяго табе! Будзем! Пераможам! Валера і Аленка

Віншую ўсю з міжнародным днём АН! Znicer! Ягуну прывітаны да Зымітра-братана! Вчыся заўсёды добра да любі Радзіму шчодра! Лугавы Зыміцер

Яроменкава Алеся, шыра віншу з днём народзінаў! Жадаю шчасць, дабравыту, поспеху, каханыя, грошай, гумару. Аляксей Шалахоўскі

Віншую мілу і абаільную Люду Аспенкі з днём народзінаў! Усяго наилепшага і як мага больш! Каця

ЗАЦВЯРДЖАЛІК

Набуду ў прыму ў падарунак **ЗАЦВЯРДЖАЛІК** для экспасыднай сям'і — да ста мілілітраў. Бард Мельнікай. Т.: (0232) 54-30-40

ЗДЫМУ КВАТЭРУ

Студзент здыме пакой ці 1-пакёвую кватэру за 20 у.а. Пэйдж. 207-00-00, а/б. 3742, Кацюсю. Жыве Беларусь!

ІДЗІ

Фронт Малады, ты будзе першым сказам угінне незалежнай Беларусі... Маладыя фронтаўцы, Радзіма спадзяеца на нас. Выратуем! Маленькае вар'ята!

Беларуская мова не будзе называцца праста "рускі" ніколі. Ян Беларус

Патрыёты Айчыны! Гуртуюцца вакол Маладога Фронту! За намі — будучыні! Чорны Война!

КАНТАКТЫ

Андрэй **Міялешка!** Бабруйску бракуе суполкі "Антыфа". У нас маскалі грабрэй ганьбяць. А яны (грабрэй) таксама людзі. Аленка

Сяргей М. з берасцейскага "Белага Фронту", зъяўляецца, калі ласка, з рэдакцыяй газеты "Слова Нацыі" — нам вельмі цікавая інфармацыя аб вашым руху: 220086, Менск, а/с 121

Шаноўны hramadzianin Aleks! "Піва-мітынг-NRM" — гэта файна, але ў мене не заўсёды атрымліваецца гэта спалучца. Аленка

Цікавы музычны шукas актыўных сбіркоў сірод вайскоўцаў щі міліцыянаў. А/с 78, 220141, Менск

Шукas вылуксавой фізіку БДУ, гатоўных спансараваць наўчиць спартовай формы для факультetu. Т.: 235-15-20, Сяргей

Сонекі Й Вожык! я справы?

Viktar Železny, ніколі не надыдзе "фундамэнтальнай Беларусі". Ян Беларус

кнігі, пэрэдыдкі

Звыш 300 наўменняў кніжак, а таксама значкі, налепкі, календары, патоўкі, пасы, аўды- і відакасці можна прыдабаць на сядзібе ТБМ (Менск, Румянцева 13) з 11-й да 19-й, апрач выходных.

Дакументальная гісторыя палітычнай, асьветніцкай і рэлігійнай думкі ВКЛ 16—17 ст. у кнізе **Яна Саверчанкі** "Aurea medicocritas", якія "Парыса Геніш", "Істрыка ВКЛ", паштоўкі, календары і інш. можна прыдабаць на выставе ТБМ (Румянцева, 13. 11. 00-19.00, апрач выходных).

Куплю "Энцыклапедыю літаратуры і мастацтва Беларусі", т. 1—3, 5. Т.: 283-27-34. Федар

Кнігу "Кастусь Каліноўскі" з "Беларускага кнігазбору" можна набыць, патэлефанаваўшы. Т.: (017) 220-70-27

Прадам кнігі: Э.А.Ляўкоў "Майкаўская сыведкі мінуўшчыны", Я.Карскі "Труды по беларускому и др. славянским языкам" — М.: 1962 г. Т.: 258-43-54, Ян

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Стасі С. зі. Менску. Чаму Вы думасце, што вана праца пайшла на глум, калі па Ясенінскай акрузе, дзе вы праводзілі агітацию за байкот, у розыльніцы зъявіліся прагаласавалі 34% выбараўцаў або 41% нават нападле першапачатковых прыпісачных зъвестак з выбарчай камісіі? Узятыя са стола па загадзе зъверху лічбы, якія зъявіліся ў панядзелак няясна адкуль (53%), нікога за межамі студыі БТ падмануць ня могуць. Ня траба журбы: гэтым разам Вы перамаглі і маральна, і палітычна, бо съвет камэдый прыпісак не прызнаў і нават напалонхы Пуцін неадкладна выклікаў Лукашэнку "на дыван" для спраўдзачы. ...Дый не на відрах вырашаемца доля краіны.

Міколу Б. з Дубровы. Калі б Вашу "Маркоту" прачытаў вучні, яны баяліся б у школу хадзіць.

Раісе Ж.-Г. з Таронта. Няма чаго перарапрашчаць — і рэпліка Ваша дарэчы была, і ўдакладненнае толькі прыцягнула да яе большую ўагу, якой яна была вартая.

Алексу Г. з Менску. Каб Вы пра гэта паведамлі ў ліпені, яно было б цікава. Варта таксама даваць больш разгорнутыя матэрыялы. Калі ж навіна "не разгортаеца", тады можна задумацца, ці гэта дастаткова важная для "вечнасці" тэма.

... не стыдаўся Эвангелья Хрыстовага, бо сіла Божая ёсць